

NOVO MESTO, 3. APRILA 1953

STEV. 13. LETO IV.
TEDNIK ZA POLITIČNA, GOSPODARSKA IN KULTURNA VPRAŠANJA
Lastnik in izdajatelj: Okrajni odbor OF Črnomelj, Kočevje in Novo mesto — Izdaja vsak petek — Odgovorni urednik: Tone Gosnik — Uredništvo in uprava: Novo mesto, Cesta komandanta Staneta 25 — Poštni predal 33 — Telefon uredništva in uprave 127 — Tekoči račun pri Narodni banki v Novem mestu: 616-T.181 — Letna naročnina 500 din, polletna 250 din, četrtletna 125 din — Tisk tiskarne »Ljudske pravice« v Ljubljani

Dolenjski list

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE DOLENJSKIH OKRAJEV

Pred deseto obletnico kočevskega Zbora odposlancev slovenskega naroda

Med delovnimi množicami okraja Kočevje in tudi delovnimi množicami vse Slovenije je veliko zanimanje za proslavo desete obletnice prvega zasedanja zbora odposlancev slovenskega naroda, ki je bilo od 1. do 3. oktobra

TONE OŽBOLT

Osvobodilne frontae in Izvršnega sveta LRS, da bo v oktobru letos prirejena ta slavnostna proslava desete obletnice Kočevskega zbora.

Pogled na Kočevje

1943 v osvobojenem partizanskem Kočevju. Povsod z velikim veseljem pozdravljajo sklep Glavnega odbora

Od tedna do tedna

Domovina je priskrbo pozdravila predsednika Tita, ki se je vrnil z uspešnega potovanja v Anglijo. V pozdravnih nagovorih in raznih izjavah novinarjem smo znova dobili potrdilo, kako velikega pomena je bil londonski obisk. »Tam smo govorili v glavnem o vprašanjih, ki zadevajo naši dve državi, pa ne le o njih, pač pa tudi o utrjevanju miru na svetu, o mednarodnih vprašanjih. Prva važna točka našega razgovora je bila, kaj in kako naj storimo, da bi se zavaroval mir na svetu, da bi se v Evropi še bolj utrđilo zaupanje in onemogočil vsak napad,« je v Beogradu naglasil maršal Tito in tudi povedal, da so bili londonski razgovori na popolnoma enakopravni osnovi zaradi velikega ugleda, ki ga uživa Jugoslavija pri vodilnih državnikih in vseh prebivalcih Anglije. Po vsem tem sodimo, da je naša država v preteklih dneh dosegla velik napredek v svojih mednarodnih odnosih in si pridobila še večji sloves v svojih mirolojubnih prizadevanjih.

Med dogodki, ki so vzbudili precejšno senzacijo, je treba prišteti pekinško ponudbo o takojšnji prostovoljni zamenjavi ujetnikov na Koreji in obnovi mirovnih pogajanj. Predsednik kitajske vlade Ču En Laj je ta predlog poslal Generalni skupščini OZN, kjer so se prav kot povsod na svetu z velikim zanimanjem lotili tega vprašanja. Hkrati so spet oživela pogajanja v Pan Mun Jomu in po splošnem pričakovanju je zažarel prepričljivejši žarek upanja o zaključku korejskih sovražnosti. Vsakdo se sprašuje, kakšna so ozadja za takšno pekinško odločitev, ali so prišla v soglasju s Kremljem ali proti njegovi volji. Ugibanja je mogoče razvleči v najrazličnejše smeri. Ker vemo, da je Moskva poslala Kitajce po kostanj v korejsko žerjavico, bi bila ena izmed domnev, da so se Kitajci stregli, da ubližajo nekoliko samostojnejšo pot. To bi pomenilo trenja med Moskvijo in Pekingom. Toda nekaj dni po Ču En Lajevi odločitvi se je že oglasil Molotov in sporočil svetu, da se Sovjetska zveza strinja s kitajski pobudo. S tem seveda prva domneva ni ovržena, ker na veliki zvon gotovo ne bi obelitali svojih razprtij. Toda po praktični kominformovske diplomacije so uradni krogi v zahodnih prestolnicah zelo oprežno proučevali kitajski predlog, saj je mogoče celo prekršiti kake posebne načrte nove ameriške politike. Bodoči razvoj dogodkov tako v razpravi Generalne skupščine kot na pogajanjih v Pan Mun Jomu bo razjasnil še marsikatero nerazčiščeno vprašanje.

V sklopu nove taktike — če to lahko označimo — kremelske politike pod žezlom Malenkova, sodi tudi nedavna amnestija v Rusiji. Mar si sedanjí oblastniki hočejo s takimi in podobnimi velikodušnimi akcijami utrditi položaj, ali kali? Toda tudi v tem ne gre pričakovati predalekosežnih preokretov, ki bi jih svet sicer z olajšanjem pričakoval, jih pa za zdaj šele oprežno tehta. Maršal Tito je ob povratku iz Londona povedal tudi nekaj misli o Stalinovih naslednikih in med drugim dejal, »da bodo, videč, da so sile mirolojubnega sveta čedalje močnejše in močnejše, skušali vendar na kak način najti izhod iz zagate, v katero jih je spravila njihova povojna mednarodna politika«. Ni izključeno, da sta pekinška zadeva in kremelska amnestija dva taka potizkusa, katerim pa bi moralo slediti še kopice novih, da bi se iz zagate tudi res izmotali.

To je ponovni dokaz, kako je Kočevski zbor po svoji vsebini izredno pomemben za vso slovensko narodno zgodovino, saj je eden največjih dogodkov, ki nam je po svoji vsebini in obliki prinesel zasnove edino zakonite in resnično demokratične ljudske oblasti ter državnosti v naši lepi in bogati slovenski deželi. Nič ni čudnega, da je za proslavo desete obletnice Kočevskega zbora tolikšno zanimanje, saj so s tem dogodkom povezane stoletna borba in težnje delovnih ter nacionalno in socialno izkoriščenih množic. V sklepih Kočevskega zbora so utelešene in uzakonjene osnovne, največje pridobitve narodnoosvobodilnega boja in ljudske revolucije, v teh sklepih je odprta in zagotovljena perspektiva za tako bodočnost, kakršno so si naši izkoriščani delovni ljudje vedno želeli.

Ko se je Ivan Cankar boril proti domači in tuji reakciji, proti narodnostnemu, socialnemu in kulturnemu zatiranju slovenskega ljudstva ter za njegovo zmago in boljšo bodočnost, v katero je neomajno verjel, je med drugim dejal in zapisal znamenite besede: »Narod si bo pisal sodbo sam.« V dvorani Šeškovega doma v Kočevju, kjer je bil pred desetimi leti prvi zbor odposlancev slovenskega naroda, je še sedaj ohranjen napis teh prerokih, a sedaj uresničenih Cankarjevih besed. Protijudska krvava roka sovražnikov je ta napis prereševala s krogliami svojega orožja, o čemer so še danes ohranjeni sledovi.

Z obdobjem prvega zasedanja zbora odposlancev slovenskega naroda je

2. maj — občinski praznik šentjernejske občine

Ob navzočnosti številnih gostov, med njimi predsednika okrajnega gospodarskega sveta ter tov. Maksu Valeta, zastopnikov organizacij in ustanov, ki so napolnili dvorano tovarne »Telekomunikacij«, je občinski ljudski odbor v Šentjerneju v nedeljo, 29. marca, na predlog predsednika D. Majzlija slovesno proglasil 2. maj za občinski praznik. Predsednik občine je ob utemeljitvi svojega predloga med drugim dejal, da se je že leta 1941 v okviru OF začelo v šentjernejski dolini zbiranje orožja, municije in druge. Prvi partizani so odšli že decembra istega leta v kočevske gozdove, drugi pa do marca 1942. Vsi ti partizani so se meseca aprila 1942 vrnili v Gorjance in se iz partizanskih vodov združili v Gorjansko četo. Vsak dan so prihajali novi prostovoljci. Naraščajoči teror italijanskih fašistov je dvigal upor in sovraštvo naših občanov do okupatorja. 2. maja 1942 je bil na Blatnem Klancu formiran Gorjanski bataljon kot 4. bataljon Krškega odreda. Navzoči so bili: Avbelj Viktor-Rudi, Aleš Bebler, Dermastja Marjan, Ambrožič Lado-Novljan, Potočar Stane, Anton Sušteršič, Tine Zeleznik, Franc Pirko-vič-Cort, Zan More in drugi. Prvi komandant je bil sedanji polkovnik Franc Pirko-vič, politkomisar pa Tone Zelez-nik.

Črnomeljski pionirji so pozdravili Dan pomladi

Za praznik pomladi so črnomeljski pionirji priredili dva izleta. Prvi izlet je bil v okolico Adlešičev, kjer so si ogledali znamenitosti starega gradu na Pobrežju, drugi dan pa so se napotili na obisk k pionirjem osnovne šole na Talčem vrhu. Ob tej priliki so črnomeljski pionirji priredili tudi krajši kulturni spored z nastopom folklorne in baletne skupine in drugih točk. Pokazalo se je, da so taki medsebojni obiski zaželjeni in koristni ter bi kazalo z njimi nadaljevati, vendar še v večji meri.

povezana največja sprostitve vseh slovenskih naprednih in patriotskih ljudskih sil. Vile so se v skupno strugo zmagovitega, protifašističnega narodnoosvobodilnega boja. Razen tega pa predstavlja to zasedanje, ki je bilo sredi krvavih bojev v osvobojenem Kočevju, nekdanjem germanskem raznarodovalnem otoku sredi slovenske dežele, največjo politično manifestacijo naprednih in svobodoljubnih ljudskih sil na slovenskih tleh.

Naš delavski razred je zbral v največjih dneh NOV, ko je šlo za življenje ali smrt, okoli sebe vse napredne in poštene rodoljube, jih pod vodstvom Komunistične partije združil v Osvobodilno fronto, do najvišje mere razvil slovenska patriotska čustva ter v boju proti nacionalnemu in socialnemu zatiranju postal udarna sila naše ljudske revolucije.

Volitve odposlancev slovenskega naroda so bile od 20. do 25. septembra 1943, na zboru pa je bilo navzočih 572 svobodno in demokratično izvoljenih odposlancev, ki so enodušno odobrili in potrdili pravilnost dela Osvobodilne fronte ter ustvarili organizirane zasnove demokratične ljudske oblasti slovenskega naroda. Sklepi Kočevskega zbora so bili v skladu ter neločljivo povezani z usodo vseh jugoslovanskih narodov in s sklepi II. zasedanja AVNOJ, ki je bilo blizu dva meseca pozneje, ter jih je tudi II. zasedanje AVNOJ uzakonilo.

Na Kočevskem zboru je bilo med drugim tudi rešeno vprašanje prikliju (Nadaljevanje na 2. strani)

Kakor zrak in kruh je Novemu mestu potrebna pitna voda

V preteklem tednu so bili zaključeni zbori volivcev vseh terenov Novega mesta. Dobra udeležba — na II. terenu se je zboru udeležilo n. pr. 220 volivcev —, predvsem pa izredno živahno razpravljanje volivcev o številnih gospodarskih in komunalnih vprašanjih mesta je pokazalo, da se delovni ljudje Novega mesta v resnici zavedajo, da je od njihovega stalnega sodelovanja z LO MO in s svetli ter komisijami državljanov odvisen razvoj mesta. Tako so med drugim volivci I. terena pokazali precejšnje zanimanje za delo Lovomeških podjetij, kritizirali nesocialističen lov za dobički in grajali slabo kvaliteto del nekaterih mestnih podjetij. Prav tako so ljudje izrazili nevoljo nad poslovanjem mestnih podjetij in nad velikimi razlikami

Tovariš Tito se je vrnil v domovino

V ponedeljek popoldne se je predsednik republike maršal Tito s člani svojega spremstva na šolski ladi jugoslovanske vojne mornarice »Galeb« vrnil z obiska v Veliki Britaniji. — V Splitu so mu desetstisoč prebivalcev pripravili slavnosten sprejem. Potem, ko ga je pozdravil predsednik mestnega ljudskega odbora Splita Ivo Senjanović, je maršal Tito spregovoril zbrani množici. Dejal je, da je s člani delegacije vred brezmejno radosten in srečen, ko se vrača v domovino. Toplina, prijateljstvo in prisrčnost, s katero so v Angliji sprejeli tovariša Tita in našo delegacijo, pričajo, da si britanski narod prav tako goreče želi mir kot vsi naši narodi. Potovanje predsednika republike in njegov obisk v zavezniški državi sta imela velikanski pomen tako za razvoj prijateljskih in zavezniških odnosov, kakor tudi za utrjevanje miru na svetu.

»Z vsako državo, ki nas spoštuje in nas ima za enakopravne, želimo dobre odnose,« je med drugim dejal tovariš Tito v svojem pozdravnem govoru v Splitu in s tem znova poudaril našo miroljubnost. Z vsemi narodi, ki žele mirno sodelovanje in miren razvoj, se bo naša domovina z lahkoto razumela. Zato so tovariša Tita na njegovem potovanju spremljale dobre želje vseh naših narodov. In nič ni za našega poštenega državljana bolj prirodnega od vzklika, ki smo ga lahko te dni tolikokrat slišali: »Samo da je tovariš Tito spet doma!«

Ponosni smo na njegovo mirovno poslanstvo, o katerem je — prav tako kakor o samem tovarišu Titu — pretekle tedne pisal in govoril ves svet. Ponosni smo na velikega borca za mir, ki vodi in pooseblja novo Jugoslavijo. Preprosto — a iskreno mu vsi želimo iz globine naših src in čustev:

»Dobrodošel, dragi naš tovariš Tito!«

»Svoboda« v Kanižarici, močna postojanka napredka Bele krajine

Ustanovitev prve »Svobode« v Beli krajini je vzbudila pretekli mesec razumljivo pozornost vseh, ki sta jim napredek in razvoj deželice ob Kolpi vedno pred očmi. Prvo delavsko prosvetno društvo v črnomeljskem okraju ima pred seboj težavne, a prepotrebne in hvalevredne cilje in naloge. Za delo društva so pokazali kanižarski rudarji in drugi prebivalci že doslej precej zanimanja, čeprav lahko govorimo o skromnih začetkih, ki pa obetajo, da bo v Kanižarici kmalu zrastle žarišče kulture in napredka.

»Svoboda« v Kanižarici šteje 130 članov. Zavedajo se, da mora iti kulturno-prosvetno delo vzporedno z gospodarskim razvojem. Materialni pogoji za delo društva bodo sicer težki, ker primanjkuje primernih prostorov, saj n. pr. ni upravni odbor sindikata in delavski svet nimata dostojnih prostorov za svoje delo. Skenili pa so zgraditi sindikalni dom, ki bo hkrati prosvetni dom in središče kulture v Kanižarici. Pozdravljamo prvo delavsko prosvetno društvo v Beli krajini in mu želimo mnogo uspehov in razmah!

polkovnika Kosovca, da garnizija JLA v celoti razume potrebe mesta po vodi in da prispeva k obnovitvenim delom tudi vojska znaten snesek — 60 milijonov dinarjev, prav tako pa bodo pripadniki JLA pomagali tudi s prostovoljnimi delom. I. in II. teren sta sprejela resoluciji, v katerih izražajo več tisoč volivcev nujno prošnjo, da se vsa dela okoli vodovoda začno takoj urediti, ker vodi vsako odlaganje v nepopravljivo škodo za razvoj mesta.

Tovariš Boris Zihler je predaval v Novem mestu

V sredo 25. marca 1953 je predaval na novomeški Ljudski univerzi tovariš Boris Zihler o »Proletarski kulturi«. Predavatelj, ki ga je množica poslušalcev toplo pozdravila, je govoril o delavskem razredu kot nosilcu revolucije in prvem razredu v zgodovini človeštva, ki je prevzel oblast, pa pri tem ni eksploatatorski razred. Ustvarjati socialistično kulturo pomeni v svojem bistvu nadoknaditi delovnim množicam vse to, kar jim je prejel kapitalistični svet odvzema. Proletarska kultura zato ni odtrgana od ostalega življenja, niti ni nižja od prejšnje kulture, pač pa je nadaljevanje vsega pozitivnega in vseh pridobitev dosedanje kulture. Za zanimivo predavanje so poslušalci predavatelja nagradili s prisrčnim aplavzom.

Lesno industrijsko podjetje Novo mesto ima nov delavski svet

Za volitve novega delavskega sveta se je delovni kolektiv Lesnoindustrijskega podjetja Novo mesto dobro pripravil. Kandidate so najprej predložile

sindikalne organizacije posameznih obratov, nato pa je o njih še razpravljala celoten kolektiv na proizvodnem posvetu v Straži 28. februarja. Za nov delavski svet so predvideli 21 članov, kandidatov pa so izbrali 29 — 24 delavcev in 5 uslužbencev. Za dan volitev so določili 21. marec, dan pomladi, takoj pa so si posamezniki obrat napovedali tekmovalno, kdo bo bolje pripravil in prejel volitve v največjo udeležbo. Volitve so imeli na štirih krajih: v Avtoparku, na žagi v Soteski in Straži ter na direkciji v Novem mestu. Soferji, mehaniki in uslužbenci avtoparka so se izkazali kot najboljši. Vsi so pomagali pri okrasitvi volišča, volitve pa so zaključili že pred 7. uro zjutraj s 100% udeležbo. Tudi člane kolektiva, ki so v bolniškem stanju, so spravili na volišče, samo da je bila udeležba popolna.

Člani delovnega kolektiva Lesnoindustrijskega podjetja, ki so že doslej pokazali veliko delovno zavest, so pričrli, da bodo pod vodstvom novega člana prav tako uspešno vodili podjetje, kot ga so pod vodstvom prejšnjega delavskega sveta. V novem delavskem svetu je 16 delavcev in 5 uslužbencev. Največ glasov pa je dobil pri volitvah Jože Tisovec, strojnik na lesno industrijskega sveta ob podpori slehernega striksov obratu v Straži.

Kdo bo gradil novi most čez Savo v Beogradu?

Pretekli teden so v Beogradu odprli mednarodni natečaj za zidavo cestnega mostu čez Savo v Beogradu. Ponudbe je vložilo 10 podjetij iz Jugoslavije, Nemčije, Francije in Avstrije. Domače tovarne »Djuro Djaković«, »Goša Djordjević« in Franc Leskošek« iz Maribora so skupno nastopile na licitaciji in predlagale tri variante za zidavo mostu. Delavci naših tovarn smatrajo, da bi bilo prav, če bi ljudski odbor Beograda izročil most v izdelavo našim tovarnam, ki so v zadnjih letih dokazale, da so zmožne graditi najtežje objekte.

LESNO BOGASTVO NAJ POMAGA DOLENJSKI IZ ZAOSTALOSTI

Večje izkoriščanje po kvalitetni vsebini so dosegli v drugih državah z večjim sortimantom proizvodnje. Naš edini proizvod Tovarne vezanih plošč je mizarška vezana plošča v debelini 2,100 krat 1,800 mm. Poleg mizarških plošč pa proizvajajo države z visoko razvito proizvodnjo luščenja še plošče manjših dimenzij in plošče za razne specialne namene. Zanimivo je, da koristijo v Ameriki 80 % proizvodnje vezanih plošč v gradbinstvu za obloge sten in tal, za zapiranje gradbenih prostorov itd. Ostalih 20 % vezanih plošč porabijo za embalažo, galanterijo in lahko pohištvo z uporabo visoko kvalitetnega električnega sušenja.

Tudi naša mehanična industrija bo morala težiti za povečanjem izkoriščanja lesa potom luščenja. Razumljivo je, da je to povečanje možno doseči le, kot smo že prej omenili, samo z novimi industrijskimi napravami, ki bodo imele poleg tega še priključek za predelavo vezanih plošč v embalažo, lahko pohištvo, galanterijo in podobno. V skladu z namenom, da do največje možnosti izkoristimo bukov les, ki nam ga daje dolenski gozdni bazen, smo predvideli v sklopu načrta rekonstrukcije mehanične predelave tudi naprave, ki bi izkoriščale 35 % sirovin med današnjo možno stopnjo izkoriščanja v luščenju in stopnjo, ki jo je na primer

(Nadaljevanje)

dosegla Amerika. Obstoja takega obrata v našem sirovinškem bazenu je popolnoma umesten. V glavnem ne bo jemal sirovine današnji tovarni vezanih plošč Javor-Pivka, ker se bo usmeril na doseg neizkoriščene virov sirovine. Te bo lahko veliko bolj racionalno izkoristil kot Javor, ki je oddaljen od sirovinškega zaledja. Osnovna pomanjkljivost naših tovarni za proizvodnjo vezanih plošč je ravno dolg časovni razpored med posekom lesa in predelavo, ki traja šestkrat tudi do dva meseca. Pravilna časovna razdalja pa je lahko pri polnem izkoriščanju samo tri tedne, če hočemo preprečiti propadanje lesa. Prav zaradi tega v podjetju Javor izkoriščajo le 40 % hlobovine, dočim je na primer izkoriščanje v nemški tovarni Virus do 60 % pri mnogo slabši hlobovini. Na splošno lahko cenimo, da znaša izguba zaradi daljšega transporta med gozdom in tovarno 30 do 35 %. Odgovarjajoče industrijske naprave za proizvodnjo lahkega pohištva in vezanih plošč z zmogljivostjo 6600 m³ (kar odgovarja našemu sirovinškemu zaledju), stanejo v Ameriki približno 160.000 dolarjev.

Združitev in premestitev sedanjih žagarskih obratov v novomeškem okraju je v doglednem času nujna potreba.

Zaradi terenskih prilik tako obrat v Soteski kot obrat v Straži nimata pogojev za razširitev in obstoj večjega tovarniškega objekta, oziroma lesno-predelovalnega kombinata, kot je predviden in potreben iz razlogov, ki smo jih navedli v prejšnjih stvarkih. Tak nov industrijski obrat s tremi polnojarmeniki, eno belgijsko brento ter ostalimi stroji, ki bi bili potrebni za razrez in obdelavo količine lesa letnega prirastka, dalje industrijski tir, planiranje terena in potrebna upravna poslopja, bi stal okrog 100 milijonov dinarjev. Za začetek preusmeritve proizvodnje in boljše izkoriščanja lesa na osnovi prejšnjih izvajanj pa to niti ne bi bilo potrebno, ker bi za začetek lahko še služili dosedanj obrati. V perspektivi nadaljnje razvoja lesno predelovalne industrije pa bi bil tak objekt seveda nujno potreben.

Najresnejše vprašanje je v tem oziru gradnja lesne predelovalne industrije za galanterijo, pohištvo in slično. Pri nas že obstajajo taka lesna predelovalna podjetja za galanterijsko proizvodnjo, kar je treba pri gradnji novih objektov seveda upoštevati. Proizvodnjo lesne galanterije in drugih izdelkov je treba usmeriti na take predmete, ki v največji meri izkoriščajo surovino in dajo pri obdelavi največ zaslužka. Popolnoma napačno je namreč, da se v današnjih lesno predelovalnih obratih polnovredne deske koristijo za drobne predmete, medtem ko gre velika količina kvalitetnega lesa, ki bi bil popolnoma uporaben za take drobne predmete, v kurjavo. Izkoriščanje lesa za take drobne predmete v finalni industriji, ki bi bila povezana z žagarsko industrijo, je lahko popolno samo pri takem skupnem, velikem obratu.

Kratke vesti

VELIKE SLAVNOSTI V BEOGRADU IN SPLITU OB POVRATKU MARŠALA TITA

V nedeljo dopoldne je ladja »Galeb«, s katero je bil maršal Tito v Angliji, prispela v splitsko pristanišče. Več deset tisoč Splitčanov je sprejelo predsednika republike. Po kratkem postanku v Splitu je maršal Tito nadaljeval pot preko Zagreba v Beograd. Na vseh vmesnih postajah so bile zbrane množice prebivalcev, ki so pozdravljale svojega predsednika. Najveličastnejši je bil sprejem v Beogradu. Tu je maršal Tita sprejela več deset tisoč-glava množica ter državni in politični voditelji. Maršal Tito je pozdravil zbrane ljudi in na kratko obrazložil uspeh svojega potovanja v Anglijo.

OKTOBRA BO KONGRES ANTIFASISTIČNE FRONTE ŽENA

Tajništvo Centralnega odbora AFŽ je sporočilo, da bo kongres AFŽ najbrže v prvi polovici oktobra 1953 v Beogradu. Na kongresu bodo pretrpeli delo organizacije med 3. in 4. kongresom ter o političnem in organizacijskem delu med ženami.

POSTOJNSKO GLEDALIŠČE JE DOBIL NAD 3 MILIJONE DIN

Vladimir Dedijer, pisec knjige o Titu, je sklenil darovati postojnskemu gledališču 3 in pol milijona dinarjev od svojega honorarja za knjigo o Titu. Preteklo soboto je to darilo izročil postojnskemu gledališču član Izvršnega sveta LRS tov. Boris Zihlerl.

TUDI V PROMETU HOČEJO IMETI SAMOUPRAVO

Pretekli teden je imel sindikat železničarjev več sestankov. Na njih so govorili o samoupravljanju v prometu. Doslej so imeli železniški kolektivi zelo malo ali pa skoraj nič besede pri uprav-

ljanju. Zaradi tega se pojavljajo razne birokratske tendence. Tako na primer je Glavna direkcija železnice dobila na osnutek uredbe o plačah precej predlogov, vendar pa je na to izdala uredbo, ki je popolnoma drugačna kot osnutek in ne upošteva predlogov. Železniški kolektivi bodo sedaj pretehtali vse možnosti in bodo zahtevali, da tudi pri njih dobi glavno besedo delavsko samoupravljanje.

IZ ALBANIE PRIHAJAO

Pretekli teden je pribežalo v našo državo 15 albanških državljanov. S seboj so pripeljali 7 krav in nekaj pohištva. Begunci so povedali, da je bila v Albaniji Stalinova smrt objavljena dva dni pozneje, policija pa je aretirala vse, ki so pred uradnim razglasom pripovedovali, da je Stalin umrl. Begunci pripovedujejo tudi o nasilju, s katerim nesposobna vlada kroti nezadovoljstvo prebivalstva.

NORVEŠKA BO DALA JUGOSLAVIJI 2 MILIJONA KRON KREDITA

Norveški parlament, storting, kot ga imenujejo, je soglasno sprejel vladni predlog, da bodo dali Jugoslaviji kredit v znesku 2 milijona norveških kron. S tem kreditom bo Jugoslavija nabavila v Norveški razne življenjske potrebščine.

TUDI OBRITNIKI BODO SOCIALNO ZAVAROVANI

Pravkar je v Ljubljani pogajanje med predstavniki Obrtne zbornice Slovenije in predstavniki Zavoda za socialno zavarovanje za sklenitev pogodbe o socialnem zavarovanju privatnih obrtnikov. Pričakujejo, da bo ta pogodba v kratkem sklenjena, s čimer bo pridobilo približno 11.000 privatnih obrtnikov v Sloveniji pravico do socialnega zavarovanja.

Lasnega moža je ubila s sekro

Franciška Albina, rojena Koren, kmečka hči iz Homa pri Sentrupertu na Dolenjskem, je šla leta 1949 v delo h gozdni upravi, da bi prišla do točka. Na delu je spoznala priložnostnega delavca Janeza Abina in se z njim januarja 1950 poročila. Njena mati, posestnica na Homu, je poroki nasprotovala. Po poroki sta se mlada zakonca zaposlovala priložnostno zdaj tu zdaj tam, prav tako sta tudi stanovala na različnih krajih, dokler se nista končno preselila k materi Ani Koren. Ta je hotela, da bi zet delal na posestvu in tudi priložnostni zaslužek vlagal v skupno gospodarstvo, na kar pa ta ni pristal. Tudi ni bil preveč navdušen za delo in je zaposlovanje večkrat menjal. Enkrat ali večkrat je prišel navzkriž s tujo lastnino, zaradi česar je bil obsojen na 6 mesecev kazni. Vse to je nasprotstvo med njim in taščo večalo, prišlo je pa tudi do nesporazuma z ženo, ki je očitno bolj držala z materjo kot z možem.

Nekako v začetku decembra lani se je Janez Abina spet vrnil k družini v taščino hišo. Stari prepripi so se ponovili, dokler ni prišlo do usodnega 12. decembra. Ta večer je šel Abina spat v malo sobo, kjer sta z ženo in otrokom običajno prebivala. S seboj je vzel tudi dve leti staro hčerko. Žena Franciška Abina je še ostala pri peči v drugi sobi. V sobi, kjer je spal Abina, je spala na peči tudi ženina mlajša slaboumna sestra. Franciška Abina je šla k počitku pozneje in po njenem zadržanju sta se z možem spet prepirala. Ponoči je vstala, prižgala luč, vzela izpod omare sekro in z njenim topim delom (ušest) udarila moža najmanj dvakrat po glavi od zadaj. Ta je menda samo vzdihnil, začel hropiti ter mahati z rokami. Čez kake pol ure, ko je še vedno hropel, je šla žena v drugo sobo po lizol in mu ga nekaj vlija v usta. Kmalu nato je izdihnil. Takoj po dejanju je povedala materi in sestri:

»Dvakrat sem ga kresnila, naj bo kar hoče, tako ne morem več živeti.«

Baje so se takoj vse tri dogovorile, kako bodo napravile, da bo kazalo, kot da se je Abina sam ubil, ko je šel krast ajo na pod. Tako so tudi prijavile za-vedo organom Ljudske milice, vendar kriminalnega organa, ki je prišel na dom, nista mogli prevariti; zločin je bil kmalu odkrit.

Franciško Abina je senat okrožnega sodišča v Novem mestu za zverinski premišljeni uboj obsodil na 14 let strogega zapora. Najstrožje kazni, ki bi bila za tak zločin na mestu, je ubijalko rešila predvsem njena nosečnost.

Pri tem zločinu ostane odprto vprašanje obsodbe ubijalkine matere in sestre, ki sta sicer bili predlagani za kaznovanje, ne pa tudi kaznovani. Nemogoče je namreč, da ostali dve v hiši prebivajoči zdravi osebi (mami Ana Koren in druga hčerka Ana Koren) ne bi vedeli, kaj se dogaja, saj so vse tri takoj po zločinu brez vsakega razburjenja pogovorile, kako bodo zločin prikrile. Mati Ana Koren je bila tudi osrednji vzrok nesporazuma med zakoncem, saj so priče potrdile, da sta prej, dokler nista stanovala pri njej, živela složno. Če zakonca nista spadala skupaj, zakaj ne bi raje vložila tožbo za razvezo zakona? Prav gotovo je bila po sredi verska zakrknjenost, manjkalo pa tudi ni nesrečnega alkohola, ki je tudi v zakonu Janeza Abina pripeljal do zločina.

(Nadaljevanje s 1. strani)

čitve Slovenske Primorske k zedinjeni Sloveniji in k federativni Jugoslaviji, kar je eden najvažnejših dokumentov Osvobodilne fronte o pravilnem reševanju nacionalnega vprašanja.

Osvobodeno ozemlje je dobivalo vedno širši obseg, krajevni narodnoosvobodilni odbori so prihajali čedalje bolj do izraza kot edini, resnično predstavniki organi ljudstva, prava ljudska demokracija pa je dobila velikanski razmah in narodnoosvobodilna vojska je

Za Dolenjsko je vse dobro

Vsakdanja slika na ljubljanskem avtobusnem postajališču

50 let novomeškega vodovoda

(Nadaljevanje)

Kakor rečeno, vodo kloriramo v Stopičah. Klor obkrožuje potrošniki na vseh skrajnih koncih omrežja, tako n. pr. v Cankarjevi ulici, železniški sekcijski, Zabji in Irči vasi in v Smihelu. Izkušnje nam n. pr. kažejo, da je voda v Kandiji pravilno klorirana, medtem pa n. pr. na Cesti talcev oz. pri Ferliču klor ni obkrožen. Klor nam torej pomaga tudi pri iskanju napak v vodovodu. Tam, kjer se močneje veže na bakterije, ki so na kakršenkoli način vdrle v omrežje, se pojavlja voda brez prostega klora ali pa z njegovim nenormalnim padcem. To je znamenje, da nekaj ni v redu. V takih primerih lahko napako kmalu ugotovimo in tudi odstranimo.

Ali je klor škodljiv ali ne — o tem ne bi mogli razpravljati; take ugotovitve prepuščam za to poklicanim strokovnjakom. Kolikor pa mi je znano in kot sem dobil odgovore, pa klor v taki količini in tako raztopljen, kakor ga imamo v mestnem vodovodu sedaj, ni škodljiv človeškemu zdravju.

Bral sem, da uporabljajo Američani za čiščenje vode gama žarke, ki vodi ne izpremenje okusa. Za nas bi to še ne prišlo v poštev, ker moramo vodo klorirati tudi še v ceveh. S popravilom in obnovo vodovoda se bo tudi ta nevarnost precej zmanjšala, ker bo imela voda za dotok do potrošnika več časa zaradi večjih rezerviranj in se bo lažje sprostila klora. Sedaj preteče komaj uro in pol, da pride voda od stu-

denca do potrošnika. Pripomnim pa naj še, da tudi filtri (tako imenovani hitri filtri) ne bodo odstranili iz vode bakterij; zato bomo morali vodo še vedno klorirati, vendar pa se bo njena kakovost izboljšala.

Novo mesto ima močno razgiban teren, se pravi — velike višinske razlike, kjer je napeljan vodovod. Imamo tri lege: najnižjo predstavljajo spodnja Kandija, Cesta talcev, Cesta Dušana Jereba, Loka, Gotna vas in Črmošnjice — s 3,5 atm. vodnega pritiska. V srednji legi so: območje višine Glavnega trga, Ljubljanske ceste in Smihela z 1,5 atm. vodnega pritiska. V visoki legi pa so Grm, Kapitelj nad Prosvetnim domom in Cankarjeva ulica z 0,0 atm. vodnega pritiska. V povojnem času se je mesto močno razvila predvsem v nižinski legi (kot so na primer nove stavbe: pljučni oddelek splošne bolnišnice, stanovanjski blok MLO, stanovanjska bloka JLA, kopališče na Loki), in pod. V teh predelih vode nikoli ne manjka, ker pritiska v cevi gravitacijsko. Z velikimi stroški pa moramo vodo črpati v višje lege odnošno jo je treba prečrpavati. Če bi se potrošniki, ki imajo vodo v vsakem dnevnem času, tega vedno zavedali in hoteli razumeti trpljenje in težave tistih, ki so v Novem mestu brez vode, bi se omejili v porabi vode na najmanjšo mero. Vsi pa bi morali skrbeti, da bi bile vse vodovodne naprave v

hišah in stanovanjih vedno v redu, da ne bi puščale vode in delale škode v preskrbi mesta s tako dragoceno vodo. S tem pa bi tudi odpadlo kvarno zapiranje vode.

Po prvotnem projektu je bila vgrajena med glavnim rezervarjem in mestom, to je po Trdinovi cesti, cev premera 125 mm. Od te se odcepi cev za Smihel in Grm s premerom 80 mm, prav tako pa tudi za Prešernovo ulico. Na križišču cest v Kandiji pred mostom se odcepijo cevi premera 80 mm za Sukljevo in Zagrebško cesto proti Zabji vasi in po Ragoški cesti, pod mostom pa vodi v mesto cev premera 100 mm. Cev v mestu ima spet odcepe (na trgu po 80 mm, ulične po 60 mm in tako dalje). Po levi strani trga je speljana cev premera 100 mm, ki gre po Cesti komandanta Staneta do rezervarja na Kapiteljskem hribu.

Že to razmerje (premeri cevi in število odcepi) nam pove, da je bila glavna cev ob polaganju premajhna. Zgodaj se je zato pokazala glavna hiba — grlo na Trdinovi cesti. Tako je bil n. pr. glavni rezervar na Grmu poln vode, v mestu pa je je primanjlovalo. Zato so začeli že leta 1936 zapirati in odpirati posamezne odcepe, hkrati pa začeli prečrpavati vodo.

Zaradi vojne, bombardiranja Novega mesta, požiga in miniranja strojne in strojni naprav v Stopičah, odstranitve tlačnega cevovoda od glavnega rezervarja do Gotne vasi, spremenitev rezervarja v sovražnikov bunker in zaradi popolnoma uničenih avtomatičnih merilnih in signalnih naprav je bil novomeški vodovod ob zaključku zadnje

postala krepka vojaška sila našega naroda, tako da je znala pošteno obračunati z nemškimi fašističnimi okupatorjem. V tej zvezi pa so končno doživele zlom tudi bela in plava garda ter vse druge struje narodnega izdajstva.

Kočevska je bila zibelka partizanstva. Tu so bile že v začetku avgusta 1941 formirane prve oborožene partizanske enote (ribniška četa). Spomladi leta 1942 pa je bila že cela vrsta večjih in uspešnih partizanskih akcij, v katerih se je izkazal Kočevski bataljon, ki je bil ustanovljen sredi aprila 1942 iz čete polbatallona našega rojaka Ljube Šercerja. Bataljon se je ustanovil na Preči pri Kočevski Reki. 27. aprila 1943 je bil na Kočevskem v vasi Pugled zbor aktivistov OF Slovenije, ki je rešil najvažnejša notranja vprašanja OF ter vprašanje nadaljnega razvoja narodnoosvobodilnega boja in ljudske revolucije. Prav tako so bile na Kočevskem ustanovljene tri partizanske brigade. V kočevski vasi Cesta je bila 16. julija 1942 formirana brigada narodnega heroja Toneta Tomšiča, 29. septembra 1942 je bila osnovana v občini Mozelj v vasi Lapinje Cankarjeva brigada, ob italijanski kapitulaciji pa IX. SNOB itd. V veliki skalni duplini Taborske stene nad Belico je izšla 6. maja 1942 prva številka Partizanskega vestnika z opisom bojev v Brodu na Kolpi. To je bila prva skupna akcija slovenskih in hrvaških partizanov, ki so osvobodili Brod na Kolpi in s svojo spretnostjo premagali močno sovražno postojanko. S tem je nastalo prvo osvobodeno ozemlje, ki je segalo od Broda čez Banja Loko, Borovec do Drage pri Loškem potoku, do Kočevske Reke in do Kočevja samega. V kočevskih gozdovih so delovale največje partizanske tiskarne, bolnice in usnarne. Preveč časa bi zahtevalo naštevaje vseh tistih pomembnih dogajanj, ki bodo v sloven-

ski domovini nastala neizbrisna: boji v Jelenovem žlebu 26. marca 1943, boji v Grčaricah, Rajhenau, na Hribu pri Koprivniku, Turjaku in drugod. Toda v tej zvezi naj povemo še, da je bil okraj Kočevje med narodnoosvobodilno borbo silno prizadet, bolj kakor kateri koli drugi okraj. Med narodnoosvobodilno borbo je bilo požganih, uničenih in razdejanih v okraju Kočevje 9023 stanovanjskih zgradb, 4847 gospodarskih poslopij in javnih zgradb, 36 sol ter prosvetnih in fizikalnih domov, razen tega pa 10,8 odstotka človeških žrtev.

Partizanska Kočevska je pa tudi po vojni častno izpolnjevala svoje naloge do socialistične skupnosti. Skoraj vsa delovna sila je bila zaposlena pri republiških in zveznih delih. Zlasti pa so bile uspešno izvedene gozdne akcije, saj je bilo po prejetih podatkih izvoženega blizu štiri milijone kubičnih metrov lesa itd. Od vsega tega pa je bilo zelo malo porabljenega za obnovo kočevskega okraja. Celo obnova hiš še zdaleč ni končana, saj je bilo ves čas po osvoboditvi za obnovo investiranih le 39.040,192 dinarjev, za investicije pa 37.483,000 dinarjev.

Da bi bila proslava desete obletnice prvega zasedanja Zbora odposlancev slovenskega naroda skrbno in temu zgodovinskemu dogodku primerno pripravljena, je okraj Kočevje upravičen pričakovati pomoč republike in sosednjih okrajev za ureditev najnujnejših stvari v tej zvezi. To bi bilo med drugim tudi priznanje vsem starim borcev in aktivistom, ki so na Kočevskem na bojih proti fašističnemu okupatorju in domačim izdajalcem preživeli najtežje, toda najslavnejše dni v življenju, obenem pa bi bile bolj ali manj izpolnjene obljube iz partizanskih dni, da o svojih dolžnostih in porušenih partizanskih in ostalih krajev ne govorimo.

vico sedanje količine — to je od 20 litrov na sekundo, na 30 litrov na sek. To pa zaenkrat ni mogoče, ker so tlačne cevi do kraja obremenjene s sedanjim pritiskom. Nadaljnje povečanje tlaka v ceveh bi lahko vodilo do večjih nesreč — cevi bi lahko raztrgale.

Treba bo povečati tlačni cevovod od črpalk v Stopičah do glavnega rezervarja na Grmu. Ta načrt pa je sprožil novo nalogo oziroma poživil zamisel o celotni obnovi vodovoda, ki mora pokriti sedanje in bodoče potrebe mesta in bližnje okolice. Poglejmo, kaj nam spet povedo številke:

Sedaj v celoti izkoriščamo vso naravno vodo — le-te pa prihaja v glavnem rezervar po 20 litrov na sekundo. Za uravnovešanje trenutnih potreb, vstevši pljučni oddelek Splošne bolnišnice, bi potrebovali nadaljnjih 10 litrov vode na sekundo. Nova tovarna mleka bo potrebovala 4 litre vode na sek., ostale nove gradnje (klavnica, stanovanjski blok itd.) 2 litra na sek. in Bršljina — pri sedanji porabi 3 litra na sekundo — skupno torej 39 litrov vode na sekundo. Če priracunamo k temu še bodoče potrebe priključenih vasi k vodovodu, to je predvsem Malo Bučno vas, Čegelnico, Regerčovo vas, Gornjo in Spodnjo Težko vodo, Stopiče, morebiti še Plemerk, moramo pristihi še po 3 litre vode na sekundo. Dobili smo potrebo po 42 litrih vode na sekundo. Prištejmo še nadaljnji razvoj mesta v 50 letih, pri čemer nam dobro služijo podatki in stvarne izkušnje zadnjega petdesetletja, pa dobimo pri porabi 150 litrov vode dnevno na osebo potrebo po 80 litrih vode na sekundo.

Z DRUGE REDNE SEJE OKRAJNEGA ZBORA V NOVM MESTU

Alkohol je osnovni vzrok prenekaterega zla

Lani se je v novomeški bolnišnici zdravilo 8826 oseb — 5990 operacij, 991 porodov in 10.265 ambulantnih storitev v enem letu — Letos je določenih 34 milijonov dinarjev za socialno skrbstvo in ljudsko zdravstvo

Na drugi redni seji je Okrajni zbor Novo mesto v minulem tednu razpravljal predvsem o problemih zdravstva in socialnega skrbstva. Svet za zdravstvo in socialno politiko pri Okrajnem ljudskem odboru ima zaradi obsežnega dela štiri pomožne odbore za posamezna vprašanja.

Iz obširnega poročila predsednika Sveta tov. Mihe Počrvina o delu sveta, socialnih in zdravstvenih ustanov ter pod. posnemamo:

V okraju je 3100 oseb, ki so zaščitene po zakonu o vojaških vojnih invalidi-

tnosti zdravniškega in ostalega kadra in ljudski oblasti, ki ni varčevala sredstev za nakup dragih zdravil.

Vse prizadevanje zdravstvenega kadra gre za tem, da delovnega človeka čimprej vrne produkciji. Veliko število oseb, ki so zaradi bolezni, ki jih povzroča alkohol, izgubili delovno sposobnost, se naša ljudje vedno bolj pogosto zatekajo v zdravstvene ustanove po zdravniško pomoč, saj je bilo povprečno dnevno v oddelkih 242 bolnikov, 2 do 3 porodi, 16 operacij in 29 ambulantnih storitev. Povprečna oskrbnina (doba zdravljenja) 10 dni je v mednarodnem merilu zelo

Dolina Kolpe pri Kostelu

dih in prejemajo invalidske prejemke. V tej številki so zajeti osebni vojni invalidi iz prve in druge svetovne vojne, vojne sirote, vdove in starši. V letu 1952 je v okraju v devetih zdravstvenih ustanovah 12 zdravnikov in 17 pomožnih zdravstvenih uslužbencev pregledalo in zdravilo 54.511 oseb. Te zdravstvene ustanove so: Zdravstveni dom v Novem mestu, kjer so poleg splošnih ambulant še šolska ambulanta, posvetovalnica za matere in dojenčke, protituberkulozni in protivenerični dispanzer, okrajna higienska postaja, javna zobna ambulanta in okrajni higienski zavod z laboratorijem. Vse te ustanove so hudo stisnjene v majhnem prostoru in nimajo nikake udobnosti, tako da za specialne zdravniške preglede ni prostora in morajo za to uporabljati bolnišnico. Zidava novega zdravstvenega doma je nujna. Zdravstveni domovi na podeželju so vsi — razen v Žužemberku — v privatnih hišah in v neodgovarjajočih prostorih.

Splošna bolnišnica v Novem mestu razpolaga v vseh svojih oddelkih s 320 posteljami in ima interni oddelke z otroškimi oddelkom, kirurški, ginekološko-porodniški, pljučni in infektivni oddelki ter Materinski dom s 14 posteljami. Po velikosti spada bolnišnica v II. kategorijo bolnišnic v Sloveniji, posluje pa za približno 100.000 prebivalcev. Se letos bo končno dograjena pljučni oddelkele »Kamen«, ki je v gradnji že od leta 1946. Ta oddelkele bo imel 92 postelj. Delo v vseh oddelkih narašča iz leta v leto. Tako se je na primer v obeh prejšnjih bolnišnicah leta 1939 zdravilo v 84.946 oseb, operacij je bilo 5066 oseb, operacij je bilo 1315, porodov 308 in ambulantnih storitev 100. Leta 1946 se je v 59.246 oseb, operacij je bilo 104.870 oseb, operacij je bilo 956, porodov 192, ambulantnih storitev pa 1311. Leta 1952 pa se je zdravilo v 88.537 oseb, operacij je bilo 8826 oseb! Operacij je bilo 5990, porodov 991, ambulantnih storitev 10.265. Povprečna oskrbna doba je trajala leta 1939 16,7 dni, leta 1946 12,4 dni in lani samo 10 dni. Zasluga za skrajšanje oskrbne dobe gre visoki strokovnosti in ekspedi-

Ko jih ni bilo doma, jim je pogorela domačija

V soboto popoldne dne 28. marca je iz neposrednega vzroka nastal požar na podu posestnice Ane Rom v vasi Potoki nad Rožnim dolom, ki se je hitro razširil še na stanovanjsko hišo. Uslužbenec železniške postaje je po telefonu obvestil o požaru gasilce. Prvi so prihitali novomeški gasilci, takoj za njimi pa še gasilci iz Uršnih sel in Semčič. Rešiti se ni dalo veliko, pač pa so požar omejili, da se ni razširil na celo vas. Novomeški gasilci so si res požrtvovalno prizadevali, da so požar omejili, toda njihova brigadna spet ni delala! Nasprotno pa je odlično delala brigadna gasilske čete iz Uršnih sel. Hiša in pod sta pogorela do tal, ostala sta le drvarnica in čebelnjak.

Domača družina je bila neke na delu in se je vrnila domov pozneje, ko je bila domačija spremenjena v pepel. K sreči je imela Ana Rom domačijo zavarovano že od leta 1946 in je preed dobrih letom zavarovalno vsoto zvišala na 400.000 din. Ta znesek, ki ji ga bo Državni zavarovalni zavod tudi izplačal, ji je najboljša tolažba v nesreči, ker je škoda vsaj približno krita z zavarovalnino. Pri gašenju požara je dobil opekline en član novomeške gasilske čete.

kratka doba. Vse to ogromno delo je opravilo 8 stalnih zdravnikov, 6 zdravnikov-pripravnikov, 81 ostalih strokovnih uslužbencev in 77 pomožnih tehničnih uslužbencev. Povprečno je dnevno v službi 154 ljudi, povprečna plača teh pa je 7285 din.

V razpravi so posamezni ljudski odborniki govorili o raznih problemih iz zdravstva in socialnega skrbstva na terenu. V okraju je več slaboumnih ljudi, ki bi jih bilo potrebno oddati v zaščitne domove, ti pa so vsi prenapolnjeni in ne sprejemajo novih bolnikov. Na občinskih ljudskih odborih ne posvečajo dovolj pažnje socialno ogroženim ali pa izdajajo kar povprek potrdila za brezplačno zdravljenje. Odbornik Blaž Sutar iz Skočjana je predlagal, da bi bilo treba določiti neko merilo, kdo je upravičen do brezplačne zdravniške pomoči, ki ni socialno zavarovan. Povedal je, da ima neka družina v Tomažji vasi tri gluhozeme sinove, ki nimajo nobene šole. Franc Markovič iz Podturna je predlagal, da bi treba staršem tudi s silo odvzeti zdravstveno in moralno ogrožene otroke. Vladimir Berce iz Mirne je našel zelo pereče vprašanje pijančevanja mladoletnih in se zavzemal za strogo preprečevanje gostiln po mladoletnih in za kaznovanje vseh, ki bi takim potregli iz alkoholno pijačo. Dr. Tone Hočevar je pripomnil, da je alkohol glavni vzrok vsega zla, tudi socialnega in zdravstvenega, in da mu je treba napovedati neizprosno boj, zlasti pa šmarini.

Več odbornikov se je zavzemalo za začetek sanacij naselij, vendar je to v večjem obsegu zaenkrat še nemogoče, ker ni potrebnih sredstev. Danica Modic je povedala, da dolgujejo privatni oskrbovanci bolnišnici nad 6 milijonov

dinarjev na neplačani oskrbnini in v večini primerov tako majhne zneske, da bi jih vsak lahko plačal. Dogodilo se je primeri, da privatni oskrbovane, ki pride na zdravljenje v bolnišnico, navede napačno ime, da potem ni mogoče izterjati oskrbnine.

Rešilna postaja v Novem mestu razpolaga samo z enim vozilom. Lani so prepeljali povprečno dnevno pet oseb in prevozili dnevno 114 km. Postaja nujno potrebuje vsaj še dve vozili.

V okraju je bilo lani 121 delovnih nezdov, vsled katerih je bilo izglabljenih 27.119 delovnih ur. Zaradi bolezenskih dopustov je 3264 zavarovancev izgubilo 81.280 delovnih dni, kar zneslo nad 20 milijonov dinarjev škode narodnemu dohodku. To kaže, da zaščiti delavcev in njihovo zdravje posvečamo premalo pažnje. Vilko Videčnik iz Mokronoga je predlagal, naj bi uvedli na vseh solah redne obvezne zdravniške preglede, dr. Tone Hočevar pa je odgovoril, da bi se to dalo urediti, ako bi zdravniki imeli potrebna prometna sredstva. Ljudski poslanec Jože Borštnar je govoril o socialnih problemih na vasi, o premajhni zdravstveni prosveti in površnem delu občinskih ljudskih odborov, kadar gre za izdajanje potrdil in drugih ukrepov v korist zaščite zdravja in pravičnega izkoriščanja skupnih sredstev za te svrhe. Poudaril je, da je tehnična zaščita dela stvar celotne družbe in ne samo podjetij, ker ima od delovnih nezdov prav tako škodo celotna družba. S samimi administrativnimi ukrepi ne bomo zmanjšali pijančevanja, tega se je treba lotiti z vzgojo vseh ljudi. Tudi mlad človek je ježen in če ne dobi nobene brezalkoholne pijače, ker je dejansko v naših gostilnah nimajo, pije pač alkoholno pijačo.

Nad 34 milijonov dinarjev je v letošnjem okrajnem proračunu določenih za socialno skrbstvo in ljudsko zdravstvo. Zato je potrebno, da se za pravilno izkoriščanje teh sredstev zanimajo vsi državljani.

Delovni kolektivi se oddoljujejo

Znana resnica je, da se mnogi, v letih NOV težko prizadejati partizanski kraji nahajajo posebno na Kočevskem še vedno v velikih težavah. Obnova je marsikje običajna na pol pota, ker je zmanjkalo potrebnih sredstev. Zato je treba tembolj pozdraviti lepe primere pravičnega odnosa nekaterih ljubljanskih delovnih kolektivov, ki so pretekli teden sporočili v Kočevje, da bodo prispevali za proslavo 10. obletnice prvega zasedanja zbora odposlancev slovenskega

ZA SPOMENK V ŽABJI VASI SO DOLENJCI V AMERIKI ZBRALI 669,5 DOLARJEV

Tovariš Milan Medvešek poroča v »Prosveti« 26. februarja, da se Dolenjci kar ne dajo ugnati. Dasiravno je že nekajkrat naznanil, da je zbiranje prispevkov za spomenik v Žabji vasi zaključeno, še vedno prejema nadaljnje prispevke. Tako so poslali v zadnjem času za spomenik: Anton Sustaršič iz Butta (Mont.) 8,5 dolarja. Doma je iz Gor. Lakovnic pri Šmihelu, njegova žena Mary pa iz Goleka v Beli krajini. Anton Sustaršič se še spominja, ko je prvič privozil vlak v Novo mesto. V šolo je hodil v Šmihel in se tudi še dobro spominja, kako ga je tepel kaplan. Za spomenik sta z ženo prispevala sama 5 dolarjev, ostalo pa: John Kožar iz Vel. Lašč 1 dolar, Frank Putzel iz

ga naroda in za obnovo Kočevske 4 milijone in 650.000 dinarjev. Tako je n. pr. podjetje »Pletenina« sporočilo, da bo prispevalo najmanj pol milijona za proslavo v Kočevju. Za pol milijona dinarjev materiala bo poslal delovni kolektiv »Izolirke«, prav tako »Gradis«, tovarna »Saturnus«, tovarna Kleja in druge kemične tovarne. Podjetje »Zito« iz Ljubljane bo prispevalo za gradnjo spomenika padlim borcem okraja Kočevje in za druge obnovitve-

Dane pri Ribnici 1 dolar, Mary Konda iz Gorenje vasi pri Ribnici 1 dolar in Matija Puhek iz Gor. Suhorja v Beli krajini 1 dolar. Poznani Cikažan Andro Spolar, ki je na obisku v stari domovini, pa je poslal ček za 3 dolarje in piše, da se ima prav dobro v domačem kraju. V »Prosveti« od 3. marca smo brali medtem zanimiv in lepo napisan članek Andra Spolarja »Neverjetno — toda resnično«.

Skupno so doslej nabrali Dolenjci v USA za spomenik v Žabji vasi 669 in pol dolarja. Najlepa hvala v imenu vseh prebivalcev Žabje vasi in sorodnikov vseh tistih, katerim v spomin je bil spomenik postavljen.

Vsem našim naročnikom in bračcem

Dnevni tisk je že poročal o težavah, ki so nastopile pri nabavljanju rotacijskega (časopisnega) papirja in ki ga v pretežni večini uvažamo iz tujine. Zaradi lanskoletne suše je nastalo v naši izmenjavi proizvodov z inozemstvom neravnovesje, zaradi katerega je bil zmanjšan tudi uvoz roto-papirja. Hkrati je država zmanjšala subvencije (podpore), ki jih daje za pokritje razlike med dejanskimi cenami rotapapirja in cenami, ki so jih doslej plačevala časopisna podjetja.

V zvezi z novimi cenami papirja so se časopisna podjetja dogovorila, da ne bodo zmanjšala svojega dosedanjega obsega, ampak bodo povišala ceno, ki odgovarja povišanju cen papirja. Dolenjski list, ki je med tem dosegel naklado 8600 izvodov na teden, obsega ne more zmanjšati, saj je le-ta že tako skromen in odrejen s količino papirja za leto 1953. Žal pa smo tudi mi nujno prisiljeni zvišati ceno našega tednika zaradi 50% povečane prodajne cene papirja.

Uredništvo Dolenjskega lista si je doslej prizadevalo z vsemi močmi, da bi naš tednik posredovalo bralecem čim ceneje. Čeprav nas stane vsak izvod tednika skoraj 6 dinarjev več kakor smo ga doslej prodajali, smo izgubo pri listu pokrivali z oglasi in s tiskovnim sklodom. Tako nas je stala ena številka Dolenjskega lista v letu 1952 takole:

	dim	%
Tiskarski stroški (papir itd.)	6,41	= 47
Klišeji, fotografije	0,53	= 4
Ekspedit in poštni pavšal	0,78	= 6
Plače osebu	2,24	= 16
Socialno zavarovanje	1,01	= 8
Honorarji dopisnikom	0,70	= 5
Potni, poštni in pisarniški stroški	0,77	= 6
Ostala režija, najemnina itd.	0,88	= 7
Pristojbine in manip. stroški NB	0,15	= 1
Skupaj	13,56	= 100

Cena listu v drobni prodaji pa je bila 8 dinarjev za izvod, medtem ko so ga ostali naročniki prejeli še ceneje.

Ker smo potem po »Mesecu lokalnega tiska« dvignili naklado Dolenjskega lista od 5000 na 8600 izvodov tedensko, se je polna lastna cena za 1 izvod s 31. marcem znižala na 12,56 din.

Zaradi povišanih cen roto papirja bo znašala naročnina za Dolenjski list za leto 1953 500 (petsto) dinarjev oz. 125 dinarjev četrtletno, kar zneso manj kot 1 liter vina na 3 mesece. V drobni prodaji pa bo stala številka Dolenjskega lista od 1. aprila 1953 dalje 12 din. Za inozemstvo znaša naročnina letno 900 din oz. 3 ameriške dolarje.

Navzlic tej neizogibni podražitvi pa bo časopis še vedno ostal v primerjavi s cenami drugih proizvodov najcenejši in si ga bo lahko naročil vsak naš delovni človek. Stalni naročniki Dolenjskega lista bodo naš tednik tudi naprej dobivali po znatno nižji ceni kakor nas list dejansko stane. Izgubo, ki jo Dolenjski list ima, pa bomo skušali tudi v naprej pokrivali z oglasi in tiskovnim sklodom.

Zato prosita uredništvo in uprava Dolenjskega lista vse svoje bralce in naročnike, da ostanejo listu zvesti navzlic podražitvi in da mu z rednim plačevanjem naročnine omogočajo nadaljnje izhajanje.

Uredništvo.

prizadetim krajem partizanske Kočevske

ne namene 500.000 din. Delovni kolektiv Mestne klavnice iz Ljubljane sporoča, da bo prispeval najmanj 200.000 din, »Elektro Ljubljana okolica« pa 250.000 dinarjev. Na prošnjo pripravljalnega odbora v Kočevju so obljubili pomoč tudi kolektiv tovarne »Zmaj«, »Tkaniha«, »Inteks«, »Transjug«, »Semenarna«, »Slovenija-vino«, »Lamenka« itd.

Lepemu vzgladu ljubljanskih podjetij bodo prav gotovo sledili tudi drugi, zlasti pa večji delovni kolektivi Ljubljane in ostalih krajev Slovenije, ki se bodo tako oddolžili našim znanim partizanskim krajem in jim pomagali iz težav, v katerih se zaradi splošne gospodarske zaostalosti in brez svoje krivde še vedno nahajajo.

Denarne prispevke v te namene naj pošljejo kolektivi in podjetja na naslov: Pripravljalni odbor za proslavo desete obletnice prvega zbora odposlancev slovenskega naroda, Kočevje, Narodna banka, Kočevje 617-T-201.

Ali lahko postanejo Slovenci v Ameriki člani Prešernove družbe

Pred dnevi nam je pisala naša naročnica g. Antonia Terbovec iz San Francisca naslednje pismo:

»Ko sem bila lansko poletje na počitnicah v južni Californiji, sem obiskala tudi naše napredne Slovence v Fontani. Tam sem v neki hiši našla na Dolenjski list. Ker sem tudi jaz doma iz Novega mesta, me je list tako zanimal, da sem si ga takoj naročila pri g. Jordanu. List prihaja še precej redno, če pa se slučajno kakšna številka kak teden zamudi, pa dobimo prihodnji teden kar dve. Z listom sem prav zadovoljna in ga preberem od prve do zadnje črke. Zelo me veseli, ko vidim, kako napredujete v vseh ozirih. Posebno mladina ima dosti prilike do izobrazbe, kar mi nismo imeli, ko sem bila pred 43 leti še doma... Brala sem, da bo Prešernova družba izdala 5 knjig na leto za člane. Nič pa ne omenite, ali lahko postanemo člani tudi mi v Ameriki. Tukaj je gotovo dosti Slovencev, ki so takega mnenja kot jaz; vsi ljubijo slovenske knjige in bi se prav radi nanje naročili. Kadar bo izšla knjiga »Življenjepis maršala Tita«, se bo tukaj prav lahko prodala. Zelo mi je všeč vse, kar prinašate v Dolenjskem listu; pa naj bo zadosti za danes. Želim vam mnogo uspeha in da bi kmalu lahko izhajali na večih straneh.

Sprejmite lepe pozdrave iz mesta pri Zlatih vratih, to je San Francisca, od nekdanje Novomeščanke Antonie Terbovec.

Takoj smo se obrnili na Prešernovo družbo v Ljubljano, da bo sporočila vsem rojakom v tujini, kako je v naročino knjig za inozemstvo. Ljubezno do lepe slovenske knjige, ki bo naša zveste bralce, kakor vidimo, tudi onstran oceanov, naj nas vzpodbuja, da bomo učitali v Prešernovo družbo kar največ ljudi! — V vsako slovensko hišo napredno in lepo knjigo! Postanimo vsi člani Prešernove družbe!

Novak F.

V znamenju nageljnov

(PISMO IZ PODGORJA)

Prvi pomladanski dan. Slehernemu človeku zadrti srce v skrivnostnem pričakovanju nečesa lepega. Nam pa je hudo. Saj je bila tako lepa pomlad sredi snega in mraza, pomlad, ki jo je izžarevala mladost, ko je med srebrnim smehom pripeljala nageljne na prsi. Da, to je bilo pri nas!

Molčali smo o našem delu in naših uspehih in živeli bogato življenje.

Vedno znova so bile pozabljene razne težave, ki jih je naša pridna mladina morala pri tem premagovati. Koliko grenkih občutkov od strani starokopitnih roditeljev je ranilo mlada srca, kolikokrat ji je dolga pot v temnih nočeh jemala pogum. Vendar je vse to odtehtalo spoznanje, da tako delo gradi novo, razgledanega človeka, ki ve, kaj hoče.

Zdravstveni tečaj izvenarmadne ženske vzgoje je dosegel svoj cilj in namen. Stoodstoten obisk je to dokazal. 33 discipliniranih deklet je pazljivo sledilo pouku. Prenele bodo svoje znanje na vas in jo dvignile iz njene zaostalosti. Na praznik 8. marca so priredile za svoje mame in predstavnike organizacij nageljnove večer s programom, pri katerem je sodelovala mladina, žene in pionirji, ki so nagradili skrb in trud za prispevek k svobodi s šopki prvih zvoncev. Na slehernih prsih pa so žareli naravnih in umetnih nageljnov, ki so živorede odsevali na zdravih licih mladine. Rdeč nagelj in trdna volja v očeh, to je naša mladina, ki globoko v srcu čuti dan in gre razširjenih rok soncu nasproti.

Najlepši uspeh pa je novi pevski zbor, ki šteje 58 članov. Še vedno pridno vadi. Prvič se nam je predstavil ob proslavi Prešernovega dne. Ne vem, kdo zasluži večje priznanje, voditelj zbora tov. Mrvar ali fantje, od katerih so mnogi dali poličkom slovo in se z vsem srcem oklenili lepe pesmi, ki jih plemeniti in dviga. Pijanega mladina iz teh vrst ni bilo. Zato pa tembolj obojamo tiste fante, ki se niso vključili v našo družino in so prihajali na prireditve pijani, motili so igralce in gledalce in so morali biti odstranjeni. Na srečo takih ni veliko. Da ne bo padla senca kritike na vsa dekleta, pripočnemo nekaterim, da si za svoje zaporne pogovore poiščejo primernejših prostorov, kakor je gledališka dvorana ob priliki predstav.

Tudi žene zapojejo, ako je potrebno. Samo malo več odločnosti bi bilo želeli pri njih. Vsaka naj bi mislila s svojo in ne s tujo glavbo brez škodljive primeri osebnosti. To opazujemo pri ljudski univerzi, ki jo obiskuje pretežno malo žena. Kvalitetna predavanja, ki jih imamo po želji udeležencev, so dobro obiskana. Tov. inž. Lincner razume svoj posel. Dal je pobudo za ustanovitve kmetske šole, s katero bomo začeli v jeseni.

Igralska družina naj mi oprost, ker jo nazadnje omenjam. Saj veste, da pride potica po vsem kosilu. Koliko truda vlagajo mladi in starejši igralci v svoje delo. V kratkem času smo se naučili tridejanko »Krapci«, ki smo jo

na splošno zadovoljstvo ljudi ponovili. Mož, star čez 50 let, je bil prvič na odru in igral župana. Kar dobro se je odrezal. Naša družina šteje več parov poročenih ljudi, ki zgrabijo za delo, kadar smo v zadregi za igralce. Vsa čast jim.

Vso zimo, lahko rečem vsak večer so bili šolski prostori živi čebelnjaki. Vsak uporabljiv kotiček je bil zavzet. Po končanem delu pa je iz mladih grl priplavala tiha ubrana pesem v gluho noč. Zapojo pa naši fantje res lepo! Petje je pri nas že tradicija.

Pripravljamo novo igro. Kmalu bomo v lepših, bolj higienskih prostorih, v novi šoli. Koliko presenečenj pripravljamo naši mladini, ki je tudi z velikimi napori dobila ogromne sklade skal za temelj veličastni stavbi, ki raste na hribu za vasjo.

»Partizan« bo združil mlade fizkulturnike, odbojka in nogometna žoga jih že komaj čakata. Tudi keglijšče je v načrtu, oziroma so prvi začetki že tu. Tako, vidite, dela naša mladina. Le pravilno jo moraš prijeti in ne bodi skop s toplimi, tovariškimi besedami.

Trdna volja odpira železna vrata. O tem smo se ponovno prepričali pri graditvi naše šole, ki bo trajen dokaz razumevanja naše oblasti in njene širokogrudnosti. Dobro je podgorsko ljudstvo; za tragedijo preteklih dni trpi samo največ, dasiravno so nam krivci znani. Zato naj nova šola, ki jo gradimo z vso paro, izbrise poslednje sence nezaupanja do tega ljudstva, njemu pa vili zaupanje in ljubezen do nove stvarnosti.

Gospodarstvo kmečke zadruge v Osilnici je začelo napredovati

V preteklem letu smo marsikaj slabega slišali o razmerah in stanju kmečke zadruge v Osilnici na Kočevskem. In res je bila pot njenega razvoja precej zavojena in razmere zelo zamotane. Zato so najnaprednejši zadrugniki, predvsem pa komunisti, odločno posegli v ta problem, prečeli za vso osilniško občino. Poprijeli so, da zapletene razmere čimprej razčistijo, in niso odnehali. Zato so povabili na pomoč revizijo okrajne zveze kmečkih zadrug, pa tudi tožilstvo in sodnija sta dala svoj prispevek. Stvari so se skrbno raziskale, a krivci so bili za svoje prestopke kaznovani. Vendar med tamkajšnjim prebivalstvom še sedaj prevladuje mnenje, da so bile kazni sorazmerno med večjimi in manjšimi krivci nepravilno podane. Menijo, da so eni previsoki, a drugi prenizki kaznovani, a polovici od krivcev je kazen po njihovem mnenju pravilno odmerjena. Pa tudi tisk jim je pomagal in odigral pomembno vlogo pri razčiščenju tega važnega problema.

Po dolgem času je vendar bil napravljen prelom in stvari so se v glavnem razjasnile, čeprav je ostalo še precej nerazčiščenega. V tem času lanskega leta je bil tudi zamenjan upravni odbor in v novi odbor so prišli najboljši kmetje in zavedni člani socialistične zveze. Zadruga je bila že tako izgubila na ugledu, da kmetje vanjo niso imeli

Strojni odseki

Ob priliki občnih zborov kmetijskih zadrug se vidi, da se kmetovalci zelo zanimajo za okrepitve strojnih odsekov. Nekatere KZ so začele nabavljati vse stroje, ki bodo olajšali delo članov. — Vsak strojni odsek bi moral imeti poleg večjih strojev tudi manjše. Velika je potreba po okopalnikih, ker je zadnji čas, da motiklo zamenja stroj. Marsikje bi prišli v poštev tudi plugi za male kmetovalce. Od strojev, ki naj jih nabavljajo strojni odseki, bi omenili zlasti sadne škropilnice, zapralsilce, čistilnice za žito, motorje, gnojnične črpalke, cirkularke, slamoreznice, obračalnike za seno, grablje za seno, vprežne kosilnice, mlatilnice in razumljivo tudi večje stroje, kot so traktorji, Unimogji, s priklopi, ki pridejo v poštev v posameznih krajih. Glede nabave manjših strojev je do sedaj najboljša KZ Veliki Gaber. Stroji v dobro vodenih strojnih odsekih bodo zelo olajšali delo in istočasno bo lahko z manjšim številom strojev strojno obdelana večja površina. Nabava strojev za posamezna gospodarstva je predraga, pa stroji tudi niso zadostno izrabljeni.

več zaupanja. Vendar najnaprednejši del kmetov ni klonil. Združili so se in zadrugo postavili na noge. Da bi to dosegli čimprej, so morali zvišati tudi zadrugne deleže od 100 na 1000 dinarjev s desetkratnim jamstvom. Mnogi neverni in nezaupljivi kmetje so bili proti, vendar pa je zmagal napredni del kmetov. Do sedaj je zvišalo zadrugne deleže 185 članov, ki aktivno in skrbno delajo v svoji zadrugi in budno pazijo, da se ne bi ponovile stare napake. Posledica tega je, da jim je že prvo polletje prineslo lepe uspehe.

Novi upravni odbor je v tem času moral spremeniti delo in zamenjati precej personala zaradi nepoštenosti, raznih drugih napak in slabih navad ter oblik v vodstvu dela.

Veliko izgub je bilo po nepotrebnem in marsikaj je šlo na škodo prebivalstva, kot je to odkril občni zbor. Samo na obnovitvenem odseku je nova uprava imela mesec dni dela, da so stvari, kolikor je bilo mogoče, uredili. Sedaj so po poročilih z delom in evidenco na tekočem, le okrajna zveza jim nudi premalo pomoči v uvajanju novega knjigovodstva. Upravni odbor je kolektivno delal in imel oporo tudi v nadzornem odboru, ki je na zboru dobil priznanje. Pri vsem tem pa je premišljeno delal in skrbno izvajal sklepe zbora zadrugnikov in upravnega odbora upravnik Viktor Ožura, ki je na tem zboru dobil priznanje. Pod novim vodstvom zadruge se je gospodarska dejavnost izboljševala in stopnjevala. Kmetje so bili iz dneva v dan bolj zadovoljni. To so potrdili tudi na tem rednem letnem občnem zboru v svojih živahnih diskusijah in predlogih, ki so odražali veliko enotnost in delovno pripravljenost za bodoči razvoj zadruge. Pa tudi udeležba je bila lepa — nad 70 % glavnih in 55 % družinskih članov. V času dobrega pol leta je zadruga prebolela krizo in si pridobila ugled in zaupanje, čeprav so prej še vsi tarnali, da jih bo pripravila ob grunte. Zdej so delili njen čist dobiček v znesku 1 milijona in 230.000 dinarjev, ki je bil ustvarjen v razmeroma kratkem času ter ob slabih in nerazvitih materialnih pogojih.

Da bi bili uspehi v bodoče čim večji, so pokazali veliko razumevanje za investicije, ki so jim dali prednost in določili za investicijski sklad 40 %, svoj lastni obratni sklad 18 %, živinorejski sklad 5 %, sklad za prosto razpolaganje 7 %, socialni sklad 6 %, kulturni sklad 3 %, 6 % pa so razdelili med člane, kateri so zvišali zadrugni delež. Člani so izrazili željo, naj zadruga nabavi iz tega fonda sadna drevesca, umetna

gnojila in druge proizvode za pospeševanje kmetijstva. Vzoren primer pa so pokazali kmetje iz vasi Belca in Papeži, ki so se odrekli individualnemu sprejemu tega dobička in zanj nabavili za vsako vas po en okopalnik za kolektivno uporabo zadrugnih članov.

V diskusiji so obravnavali tudi vprašanja perspektive gospodarstva, kar naj bi zadrugi in preko nje vsem članom v bodoče dalo večje donose in boljše življenje. V tem kraju imajo kmetje sicer malo zemlje in nje lega je hribovita, toda klima je skoro obmorska in skromna zemljica precej rodovitna. Sedaj pridelujejo vseh vrst pridelke in precej nesmotrno trošijo svojo delovno silo. Zato so začeli razmišljati o presnovi gospodarstva. Zlasti sadjarstvo, čebelarstvo ter vrtnarstvo imajo z ozirom na klimatske razmere dobre pogoje in bi lahko prinašali velike dohodke. Zlasti še če upoštevamo, da imajo svoj zadrugni tovorni avtomobil in bi brez težav lahko dnevno prodajali svoje proizvode na kočevskem trgu in v Delnicah, pa tudi v Sušaku in na Reki. S tem bodo verjetno pričeli že letos, predvsem na zadrugni ekonomiji.

Na koncu so izvolili svoj nov upravni in nadzorni odbor ter se odločili za svoje gospodarsko in politično najbolj razgledane člane. V upravni odbor so bili izvoljeni dosedajni predsednik Anton Stimec, Jože Kovač, Stefan Jelenc, Ivanka Žurga, Ivan Ožbolt, Jože Žagar in Alojz Stimec, v nadzorni odbor pa Jože Kalčič, Jože Jarem in Anton Turk, za okrajna delegata pa Jože Kalčič in Anton Stimec.

O mešanju umetnih gnojil

Popolno gnojitev smatramo le ono, s katero dajemo zemlji in s tem rastlinam dovoljene količine vseh potrebnih rastlinskih hranil, to je dušika, fosforja, kalija in apna. Pri popolni gnojitvi tal bi morali vnesti v zemljo vsaj toliko hranil, kolikor jih posamezne kulture iz nje odnesejo. Ta delo lahko opravimo tako, da gnojimo večkrat, in sicer ločeno z dušikom, kalijem in fosforjem ali pa z mešanico umetnih gnojil natenkrat, vendar v pravilnem razmerju in zadostnih količinah.

Za kmetovalce je najenostavnejše, če dobijo že gotovo mešanico gnojil. Vendar pa s tovarniško mešanico umetnih gnojil ne moremo ugoditi vsem potrebam rastlin in svojstvom zemljišč. Nekatere vrste rastlin zahtevajo bolj lužnata tla in potrebujejo velike množice

apna, kot so n. pr. detelje, posebno lucerna, drugim pa bolj prijajo kislila tla, kot n. pr. krompirju in rži. Vse okopavine zahtevajo mnogo več kalija kot žita in krmne rastline. Pesa porabi več dušika kot fosforja, pšenici pa bolj prija fosfor kot dušik itd. Zato ni mogoče napraviti v tovarni takšno kombinacijo odnosno mešanico umetnih gnojil, ki bi bila dobra za vsako zemljo in za vsako kulturo. Tu si lahko pomagamo sami, če vemo, katera gnojila med seboj mešamo. Omenil bi samo tista, ki danes prihajajo pri nas v promet.

Apneni dušik je temnosiv, črnekast prah, ki ga najlaže spoznamo po značilnem duhu po karbidu. Ne smemo ga mešati s superfosfatom, ker vsebuje apneni dušik precejšnje količine apna, ki veže fosforno kislino, ki postane tako v zemlji slabo topilna in s tem vrednost fosfornih gnojil znatno zmanjša. Apneni dušik tudi ni dobro mešati z vlažnimi gnojili, ker se pri tem sam kemijsko spreminja in se sprošuje amoniak kot hranilo, ki bi ga morale dobiti drobnoživke v zemlji odnosno rastline.

Amonijske soli, ki jih uvažamo pod različnimi imeni, ne smemo mešati z apnom in gnojili, ki vsebujejo apno, kot je apneni dušik in Thomasova žlindra. Superfosfat, ki je sivorjav prah, ne smemo mešati z apnom ne z apnenim dušikom iz razlogov, ki smo jih navedli pri opisu apnenega dušika.

Kalijske soli smemo mešati z gnojili, ki vsebujejo apno samo neposredno pred uporabo. Če mešamo kalijske soli že več časa pred uporabo, bo takšno gnojilo v veliki meri vpilo zračno vlogo, se strdilo in ga ne bomo mogli tako lepo razsipavati.

Pri mešanju gnojil je najvažnejše, da se leta med seboj res temeljito pomešajo, kar pa z roko težko dosežemo. S slabo premešanimi gnojili neenakomerno

gnojimo posevek; zato je mešanje gnojil priporočljivo samo, če imamo, kakšnega gnojila pre malo in bi ga težko razsipali na večji površini. V tem primeru ga temeljito pomešamo h kakšnim drugim gnojilom, ki ga tudi uporabljamo in bomo na ta način tudi malo količino dobro razdelili na celotno površino. Z mešanjem včasih popravimo tudi neprijetno delovanje drugega gnojila. Tako lahko pomešamo tik pred uporabo neoljeni oprani dušik s kalijsko soljo, ker se neoljeni dušik pri razsipavanju praši in je nevaren za oči, s kalijsko soljo pa preprečimo prašenje. Mešanica superfosfata in amonijskega sulfata deluje na apnenih in lapornastih tleh mnogo boljše kot vsako gnojilo zase, ker se obe gnojili med seboj dopolnjujeta v kemičnem delovanju.

Izmed mešanih gnojil se pri nas dobi v trgovini nitrofoskal, siv prah, ki je tovarniška mešanica apnenega dušika, superfosfata in 40 % kalijske soli. Nitrofoskal je prikladen za kislila tla.

KAS je mešanica kalijske soli, amonijskega sulfata in superfosfata in je bolj primeren za lužnata tla ali pa za kulture, ki zahtevajo bolj kislno reakcijo kot je krompir in rži.

Dobra stran teh mešanih gnojil je predvsem v tem, ker kmetovalca prisilijo, da gnojijo z vsemi potrebnimi hranili in pri tem ne more delati napak pri mešanju. Da se izognemo napakam pri mešanju gnojil, je treba seveda upoštevati napisana navodila, v primeru nejasnosti pa se posvetovati s kmetijskimi strokovnjaki. Inž. Rado Linzner

Pozdravite svojce v tujini s "Dolenjskim listom". Naročite jim ga — hvaležni vam bodo za pozornost!

Kako gnojimo krompirju

Krompir je rastlina, ki potrebuje za svoj razvoj predvsem hrano v lahko dostopni obliki. V svojem razvoju porabi precejšnje količine kalijskih in dušičnih rudninskih soli. Krompir potrebuje hrano v največji meri 50—70 dan po saditvi. Če mu takrat hrana ni dostopna, imamo znatno manjše pridelke. Prav zato naj velja kot pravilo, da krompir na težkih in srednje težkih zemljah gnojimo s hlevskim gnojem že v jeseni in gnoj takrat tudi podorjemo. Drobnoživke v zemlji gnoj namreč pre-

ko zime in v zgodnji spomladi predeležo in hraniva, ki so v težko pristopni obliki, spreminjajo v lažje dostopne oblike. Na lažjih tleh pa zaradi izpiranja hraniv gnojimo raje spomladi. Pri spomladanskem gnojenju pa smemo uporabljati le dobro dozorel in predelan gnoj. Pri gnojenju s hlevskim gnojem ne smemo pretiravati, ker lahko nastane nesorazmerje med dušično in kalijsko hrano.

Mnogokrat vidimo kot posledico prepoznega gnojenja ali pa uporabe pre-

velikih količin dušičnih gnojil krasno visoko in zeleno cimo, ko pa pogledamo za gomolji, teh ni v oni količini kot bi pričakovali. To je posledica enostranskega gnojenja z dušikom in pomanjkanju kalija in fosforja. Če pa teh primanjkuje, je zavezovanje in tvorba gomoljev slabša. Za dober pridelok krompirja je posebno važno dodajanje kalijskih gnojil, ker krompir porabi velike količine tega gnojiva. Kalij pa, ki je v zemlji v različnih spojih, krompir slabo izkorišča. Od kalijskih soli je najprimernejša za gnojenje kalijev sulfat, ta najbolj poveča pridelke in da krompirju tudi najboljši okus. Slabša so kalijska gnojila, ki vsebujejo klor. Surova kalijska gnojila so aliozeniatx Surova kalijska gnojila in 40 % kalijski klorid je boljše zaorati že v jeseni, da se del klora tekom zime izpere in postane tako za krompir neškodljiv.

Kalijske soli damo na 1 ha 200—300 kilogramov in jo lahko sipljemo na njivo s strojem ali z roko. Pri gnojenju v jarke ali v brazdo neposredno pred saditvijo grozi nevarnost, da bo krompir slabše rasel, zaradi prevelike količine soli neposredno okrog gomoljev. V naših prilikah je najboljša, da zaorjemo približno ¼ kalijske soli skupno s hlevskim gnojem, ostanek pa dodamo pri drugem okopavanju, da bo imel krompir dovolj hrane v času največje rasti. Glede fosforja je krompir skromnejši in bomo superfosfat dodajali na izčrpanih tleh, tam kjer gnojimo s slabimi in nezadostnimi količinami hlevskega gnojila ali pa tam, kjer smo gnojili tudi z dušičnimi gnojili. Superfosfata jemljemo 150—250 kg na 1 ha in ga ravno tako podorjemo s hlevskim gnojem. Dobre rezultate daje gnojenje s pepelom (toda brez premočnega pepela). En del pepela pomešamo z enim delom zemlje in posujemo to mešanico po eno dobro pest na mesto, kjer krompir sadimo.

Dušična gnojila pa uporabljamo le takrat, kadar nimamo dovolj hlevskega gnojila. Pri tem jemljemo predvsem amonijski sulfat in pa čilski soliter. Teh posipamo največ do 150 kg na 1 ha in to pri spomladanskem oranju.

Ing. L. R.

Zatirajmo graharja in fižolarja!

Kmetovalci večkrat sprašujejo, kako bi zmanjšali škodo, ki jo povzročata na grahu in fižolu močno razširjena škodljivca: grahar in fižolar.

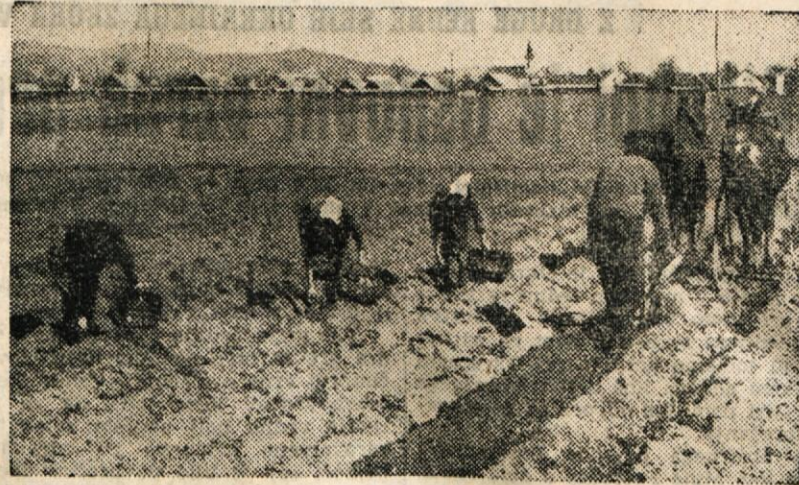
Grahar se pojavlja kot hrošček na grahu v času cvetenja. Samica priлеpi v maju na stroke jajčeca. Iz jajčec se izležejo ličinke, ki se pregrizejo skozi strok in se zavlečejo v notranjost. V šestih tednih ličinke dorastejo, se zabubijo v zrnu in v jeseni se iz bube razvije hrošček.

Zatiranje graharja je različno. Na polju ali na vrtu ga zatiramo tako, da takoj po končanem cvetenju grah dobro zapraščimo s pantakonom in bentoksom oziroma s DDT pripravki. Zapraševanje ponovimo po enem tednu. V skladišču ali shrambi ga zatiramo tako, da z namakanjem v vodi najprej oddelimo po graharju napadena zrna, ki zaradi lažje teže splovajo na vrh. Tako oddeljena zrna uporabimo za krmo, ker so črvena. Ko smo grah pobrali, ga je treba čimprej oluščiti in razkužiti. Razkužitev uspešno izvršimo z ogljikovim žveplecem. Pri razkuževanju z ogljikovim žveplecem moramo biti previdni, ker je zelo vnetljiv in zdravju škodljiv. Razkuževanje opravimo v neprodušeno zaprtih posodah ali skrinjah. Za razkuževanje uporabimo za en prostornostni meter 300 gr ogljikovega žvepleca. Po sedem urah mora ostati zaprta ena do dva dni. Učinkovito ga uničimo tudi tako, da seme razgrnemo v topli peči pri 58 stopinjah Celzija za tri do štiri ure.

Še večjo škodo v našem gospodarstvu povzroča fižolar. Fižolar prezimuje v semenu in v skladiščih, spomladi

pa zleti tudi na polje. V zadnjem času se je pri nas že tako razširil, da skoraj onemogoča gojitev fižola, ker se prideluje le ničvreden in črven fižol. Hroščeva samica odlaga jajčeca na fižolova zrna v skladiščih in tudi v fižolove stroke na prostem. Iz jajčec se izležejo ličinke, ki se pregrizejo do semena in se v njem zabubijo. Iz bube nastajajo hrošči. Tekom leta se razvije 3 do 5 rodov in je fižolar zaradi hitre plodovitve zelo nevaren škodljivec. Največjo škodo dela v skladiščih in shrambah. Na napadenih zrnih vidimo do 20 luknjic in v vsaki luknjici se je razvijala ena ličinka. Grahar pa napravi le eno luknjico.

Zatiranje fižolarja je različno. Glavna skrb naj bo, da mu ne pustimo, da bi se širil v shrambah. Tu ne sme biti ostankov fižola, vskladiščen fižol mora biti zdrav ali razkužen. Iz skladišč se škodljivci širi dalje in iz skladišč odletavajo hrošči na polje. Seveda morajo razkuženje izvršiti vsi, ki imajo okužen fižol. Fižol je najboljša razkužiti takoj v jeseni, dokler ga mlade ličinke še niso hudo prizadele. Močno okužen fižol, katerega zaradi smradu še živina noče jesti, je najpametneje sežgati. Za manj okužen fižol je najbolje, da zdrava zrna oddelimo z namakanjem v vodi. Zdrava zrna uporabimo za hrano ali seme, okužena pa uporabimo za krmo ali sežgemo. Razkužitev lahko izvršimo tudi v vroči peči ali z ogljikovim žveplecem. Zdrav fižol ohranimo tudi, če takoj v jeseni primešamo med fižol pantakan ali bentoks v prahu, in sicer potrebujemo 100 do 150 gramov za 100 kg fižola. P. D.

Le z dobrim semenskim krompirjem je zagotovljen dober pridelok

Medzadrugni živinorejski odbor Novo mesto

V nedeljo 22. marca so se sestali predsedniki živinorejskih odsekov in poslovodje kmetijskih zadrug, ki so povezane v medzadrugni živinorejski odbor Novo mesto. Po razgovoru o nadaljnjem delu živinorejskih odsekov in organizacij živinorejske službe v Sloveniji so bili sprejeti naslednji sklepi.

Zaradi obširnega terena je nujno, da ima vsaka zadruga rodovnikarje in zadostno število molznih nadziralcev. Dogovorjeno je bilo, da bosta KZ Brusnice in Smolenja vas imele enega molznega nadziralca, KZ Šmihel in Stopiče enega in KZ Novo mesto enega nadziralca. Nadziralci bi hkrati tudi vodili prodajo plemenske in klavne živine preko živinorejskih odsekov. Pri KZ Novo mesto kot centru bo medzadrugni živinorejski odbor nastavljal kmetijskega strokovnjaka, ki bo poleg selekcije živine vodil organizacijo prodaje plemenske in klavne živine.

Na sestanku je bil dosežen sporazum, da živinorejski odseki prevzamejo v svoje roke prodajo klavne in plemenske živine. Sejmi bodo v Novem

mestu in sicer enkrat mesečno za vso živino, za teleta pa dvakrat mesečno. Pri prodaji plemenske živine bodo prodajalci prispevali živinorejskemu odseku 1 % od prodajne cene, kupec pa bo prispeval 2 % od nabavne cene. Pri prodaji klavne živine pa bo samo kupec plačal v živinorejski sklad 2 % od kupne cene. Na ta način bodo živinorejski odseki prejeli znatne denarne dohodke, ki jih bodo uporabljali za plačilo molznih nadziralcev in za nabavo bikov. S tem načinom prodaje bo v prvi vrsti pomagamo živinorejcem, ker bodo lahko prodajali po dobrih cenah plemensko in klavno živino.

Zaradi okrepitve dela živinorejskih odsekov in da bodo vsi živinorejci seznanjeni z nalogami živinorejskih odsekov je bilo sklenjeno, da bodo v marcu in aprilu prirejene sestanki. Prva dva sestanka (v Šmihelu in Otočcu) se nista vršila, ker sta bila slabo organizirana. Upamo, da bodo sestanki v Mirni peči, Stopičah, Podgradu, Smolenji vasi, Ločni, Novem mestu in Prečni boljše pripravljeni.

DVANAJST VAGONOV SEMENKEGA KROMPIJRA BODO PRIDELALI LETOS

Poljedelski odsek kmetijske zadruge Mokronog je med prvimi

V Mokronogu že deluje pri kmetijski zadrugi poljedelsko-semenski odsek z uspehom. Odsek vodi odbor, ki so si ga izvolili zadrugniki na svojem sestanku, v katerem so najbolj aktivne žene-zadrugnice, ki so dale tudi podlugo za organiziranje odseka.

V okviru odseka bodo pridelovali letos predvsem semenski krompir. Člani odseka so si s pomočjo zadruge, ki je njihovo delo tudi finančno podprla, nabavili krompir za sajenje iz priznane nasadov, ki so v letu 1952 dali pridelke od 20.000—30.000 kg na 1 ha. V letošnjem letu bodo zasadili skupno z zadrugnim posevkom okrog 12 ha priznane krompirja, sorte Böhmov — srednje rani, ki daje odlične pridelke in je tudi zelo okusen. Člani tega odseka, ki bodo pridelovali semenski krompir, so se obvezali, da bodo krompir škropili proti plesnobi in klorozskemu hrošču, odstranili iz nasada vse bolne rastline in tuje sorte. Tudi vsa ostala dela bodo opravili po navodilih kmetijskih strokovnjakov, da bo kvaliteta krompirja čim boljša. Za svoj trud pa bodo dobili denarno nagrado za pridelovanje semenskega krompirja in

pa zahvalo vseh članov KZ Mokronog. Ves pridelani semenski krompir, ki ga bo v letu 1953 najmanj 10—12 vagonov, bo ostal na njihovem področju. S tem se bo v naslednjih letih znatno povečal pridelok krompirja v okolici Mokronoga zaradi boljše seme. Če računamo, da bodo v letu 1954 zasadili v okolici Mokronoga s tem prizanim semenskim krompirjem kakšnih 50 ha in da bodo dobili najmanj 18.000 kg po ha z domačim semenom bi pa pridelali v najboljšem slučaju povprečno le 12.000—14.000 kg, potem bo povečanje pridelka krompirja samo v enem letu za kakšnih 20—25 vagonov. V naslednjih letih se bo članstvo tega odseka še bolj razširilo, tako da bodo sčasoma vsi člani KZ Mokronog zamenjali vsaj vsako četrto leto svoj krompir z dobrim semenskim krompirjem.

V odsek bodo vključili tudi pridelovalce semenskega fižola, pšenice in ječmena. To bodo predvsem oni kmetovalci, ki bodo z odbiro skrbeli za proizvodnjo dobrega semenskega blaga.

Upravni odbor KZ Mokronog je pravilno ocenil delo tega odseka in mu zato tudi posveča potrebno pozornost.

IZ NAŠIH KRAJEV

Dolenja vas pri Ribnici

Kulturno-umetniško društvo »Svoboda« iz Dolenje vasi se nam je predramo »Domen«. Obakrat je bila dvorana premajhna in je veliko ljudi odšlo brez vstopnic. To je dokaz, kako si naši ljudje žele kulturnega razvedrila, vsi igralci pa so tudi pokazali zares lepo igranje, da so bili vsi zadovoljni. Dobro razpoloženje pri igri je še povečal nastop gasilskega moškega pevskega zbora pod vodstvom dirigenta Marinka. Pri igri so sodelovali številni domačini, posebno pri izdelavi lepih kulis in ostale opreme. Najbolj so se izkazali pri tem delu Franc Henigman, Franc Mirti in Slavo Oražen.

15. marca je bil zaključek zimskega izobraževalnega tečaja. Gospodinjstvo-kuharski tečaj sta obiskovali kar dve skupini deklet. Na zaključku so pokazale, kaj so se naučile. Za lep uspeh tečaja ima veliko zaslug učiteljstvo, zlasti tov. Lovšinova in Gorsetova.

I. Z.

Dolenjske Toplice

Ze trikrat smo se letos zbrali prosvetni delavci topliškega sektorja na skupni konferenci ter se vsakokrat obširno pogovorili o problemih vzgoje mladine in drugih zadevah šolstva. Tako smo na zadnjem posvetu 3. marca med drugim sprevideli, da je treba v šoli dati pri pouku slovenskega jezika poudarek branju, spisu, ustnemu izražanju in pisanju. Podoželna šola mora učenca naučiti tudi cepiti in gojiti sadno drevje, umno obdelovati vrto in dati osnove naprednemu kmetijstvu. Dosedanji spominski obremenjevanje otrok nujno terjaja ravnovesje med umsko izobrazbo in telesno vzgojo. Po-

Novice iz Metlike

Pred kratkim je bil zaključen trimesečni tečaj Protiletalske zaštite s prav dobrim uspehom, saj je izpit naredilo 9 tečajnikov z odličnim uspehom, 14 tečajnikov s prav dobrim uspehom, ostali pa z dobrim uspehom. Tečajniki so bili ves čas zelo disciplinirani in neupravičenih izostankov skoraj ni bilo. Posebno je treba pohvaliti starejše tečajnike. Ob zaključku je vodstvo tečaja priredilo lep družabni večer, za katerega so razna podjetja prispevala brezplačno različne dobrote. Zelo dobro se je izkazal privatni obrtnik slaščičar Raif Redžepović.

P. C.

Te dni so se v Metliki znova začela dela na grajskem vrtu, ki ga preurejajo po načrtu tukajšnje rojakinje ing. arch. Gizele Sukljeve. Medtem ko je bil prej vrt zaprt z visokim opornim zidom, vrh katerega je bila betonska ograja, je sedaj vse to porušeno in je na široko odprt pogled na metliški grad - bodoči muzej. Grajski vrt bo v štirih terasah, ki bodo obložene bodisi s klesanim kamnom ali z rušo, padal proti trgu, na najnižji terasi pa bo postavljen spomenik padlim borcem in žrtvam fašizma, za katerega je prav tako izdelala načrt arhitektka Sukljeva. Zda urejajo terase, na katerih bodo te dni nasadili razno okrasno drevje in grmičevje.

Odbor za pripravo regulacijskega načrta in olepšavo Metlike, ki mu načeljuje tov. mr. prof. Gorko Jug, je kar lepo začel s svojim delom. Po načrtu arch. G. Sukljeve sedaj zasajajo okoliščino izviru metliškega potoka Obrha in urejajo poti, ki vodijo na mestno perle. Voda je tudi prvo prenovljeno in v drugi bo zgrajen jez, da bodo perice tudi v največji suši imele dovolj vode za pranje.

Na Obrhu v Metliki je bila montirana nova vodovodna črpalka, ki načrta v rezervoarje na Veselici toliko vode, da so z njo Metličani ves dan preskrbljeni. Voda je tudi prvo prenovljeno. Prebivalci, zlasti gospodinjice, so občinskemu odboru hvaležni, saj jim ni treba le ob določenih urah loviti vode.

Žužemberk

Letošnjega občnega zbora kmetijske zadruge se je udeležilo od 361 vpisanih 105 članov. Iz poročila dosedanjega upravnega odbora je razvidno, da je zadruga enkrat vendar zlezla na zeleno vejo, ker izkazuje v lanskem letu 465 tisoč dinarjev dobička. Tudi ekonomija je lani postala aktivna s 93.000 dinarji dobička. Lahko bi izkazala še več, če bi se vsi člani upravnega odbora brigali zanjo tako, kot se je predsednik.

Na občnem zboru je bil izvoljen popolna nov upravni odbor in sprejeta

KINO SEKCIJA JE PRIČELA S PREDSTAVAMI

Kino sekcija, o kateri ustanovitvi smo že pisali, je pričela predvajati filme v novo-umetniškem okolju. Obveščamo vse šole in organizacije, da lahko naročijo pri kino-sekciji kine predstave z ozkimi filmi, ki so v centru na razpolago, ali pa s filmi, ki jih naročnik lahko dobi iz Ljubljane. Če se po- bira vstopnino, dobi v prvem primeru vsi pobrano vstopnino sekcije, v drugem pa polovico. Če pa plača naročnik sam, plača v prvem primeru za predvajanje vsakega filma 70 dinarjev, v drugem pa 50 dinarjev. Najmanjši prispevek za predvajanje filma znaša 40 dinarjev.

Predstave lahko naroči vsakdo, zaželeno pa je, da ne za manj kot 20 gledalcev. Opo- zarjamo naročnike, da morajo predstavo na- povedati na najmanj 24 ur pred pričetkom.

Seznam filmov, ki so v centru kino sekcije na razpolago, bo kino sekcija objavila na pesnebnih lepkih.

Kino sekcija Novo mesto, Hladnikova 1 Radio klub

danih je bilo tudi več drugih koristnih predlogov za izboljšanje učnih uspehov in načrtov za posamezne razrede na podoželjskih šolah.

R.

Adlešiči

Vrsta tečajev letošnje zimo v Adlešičih je pokazala lep napredek v kulturno-prosvetnem delu. Ob sodelovanju množičnih organizacij in pod vodstvom učiteljstva še vedno traja splošno-izobraževalni tečaj, katerega obiskuje dvakrat tedensko po 25 mladincev in mladink. Pred kratkim sta bila zaključena dva gospodinjstva tečaja, ki sta ju vodili Ana Veselič in Olga Petrič. V teku je tudi tečaj za domačo obrt, ki ga vodi Ivanka Babnik. Sanitetni tečaj vsako nedeljo dopoldne pa vodi tov. Zofija Vrhovec. Tudi odbor Protiletalske zaštite je organiziral dobro uspeši tečaj.

P. M.

Mirna peč

15. marca je imela nižja gimnazija v gosteh šahiste nižje gimnazije iz Trebnja. Imeli so šahovski dvokrožni turnir na šestih deskah. Zmagali so Trebnjani z rezultatom 5 1/2 : 6 1/2. Povratni dvoboj bo v Trebnjem pod istimi pogoji.

Isti dan so tečajniki zimske kmetijske šole ponovili igranje »Trije vaški svetniki«. Igra so se ponovili 22. marca.

16. marca smo proslavili občinski praznik iz izletom na Hmeljnik. Udeležba množičnih organizacij je bila zelo majhna. V lepi naravi za nekdanjim gradom so pionirji nižje gimnazije pod vodstvom učiteljev izvedli lep kulturni program. Nastopil je tudi pionirski pevski zbor pod vodstvom učiteljice Jože Cernivec.

B. A.

Trebnje

Ob delni udeležbi vseh članov je osnovna organizacija Zveze vojaških vojnih invalidov pred kratkim na letni skupščini podala obračun svojega dela. Člani organizacije so se udeležili proslave v Dol. Toplicah, položili so venec na spomenik padlim borcem pri Roku v Smihelu, za pomoč po snegu prizadetim na Primorskem so zbrali 4700 dinarjev, za kulturni dom v Trstu pa 7200 din. Pri raznih delih so opravili 1576 prostovoljnih delovnih ur, naročnikov za »Vestnik« so lani pridobili 48. Vsi člani organizacije so tudi člani Fronte.

Pa plodno delo v lanskem letu je organizacija prejela letos prehodno zastavico okrajnega odbora ZVVI. To priznanje so vsi člani z navdušenjem pozdravili in hkrati obljubili, da bo zastavica ostala pri njih tudi ob zaključku tekmovalstva na šest III. kongresa Zveze invalidov Slovenije, katerega se organizacija v celoti udeležuje. Člani organizacije aktivno sodelujejo tudi v ostalih organizacijah in pri organih ljudske oblasti.

M. P.

Kako je z veslaškim športom na Krki

Krka je reka, ki nudi vse pogoje za razvoj veslaškega športa. Njena mirna gladina in počasni tok, delata vtis, kakor da miruje in je zato skoraj bolj podobna jezeru kakor reki. Posebno v Novem mestu je ugodna za veslanje, ker je globlja ter nima bifevja kakor v svojem gornjem in spodnjem toku. Dani so torej idealni pogoji za razvoj veslaškega športa.

V prejšnjih letih smo videli sicer nekaj tekmovalcev v veslanju. Leta 1951 smo imeli celo goste iz Ljubljane, ki so s svojimi zložitimi kajaki vzbudili zanimanje pri gledalcih in veslačih. Vendar je bilo v vseh teh tekmovaljih premalo organiziranega dela. Tekmovalci so bili brez izkušenj, zbrani večinoma pred tekmo ali le nekaj dni pred njo. Nujno je bilo potrebno ustanoviti klub, ki bi se zanimal za vodno šport v Novem mestu. Že leta 1951 se je formirala pri Okrajnem odboru Ljudske tehnike, ki naj bi zajel veslače v svoj klub. Okrajni odbor LT pa ni pokazal dovolj razumevanja in tako je »Brodarski klub« propadel. V letu 1952 se je nekoliko bolj zanimalo za veslanje TVD »Partizan«, ki je organiziralo tekmovalstvo, poslalo svojega člana v vadijski tečaj pri Veslaški zvezi Slovenije ter odprlo iniciativo Okrajnega odbora OF za ustanovitev kluba.

Ustanovna skupščina Veslaško-brodarskega kluba »Krka« je bila v oktobru 1952. leta. Zima je sicer mrtva sezona za veslanje, toda odbor, ki je bil izvoljen na tej skupščini, se je pripravil za novo sezono. Klub je brez vsakih materialnih sredstev, brez lastnih prostorov. Za poživni vodni šport, je ljubljanski veslaški klub »Savica« doniral 100.000 din za nabavo četrca,

z 28.000 din pa je klub podprl Okrajni ljudski odbor Novo mesto. Četrterec je naročen v Zagrebu ter ga klub prejme, ko uredi čolnarstvo.

Čolnarja je največji problem. Mnogo je bilo govora o njej v klubovem odboru, ki se je končno odločil, da je uredi v stari razpadajoči usnjarni pri Seidlovem mlinu. Ljudski odbor mestne občine je predlog odobril ter obljubil pomoč pri ureditvi. V tej razpadajoči stavbi bi po obnovitvi dobili prostore tudi novomeški taborniki in klubi Ljudske tehnike.

Ureditve čolnarne bo zahtevala precej dela od članov kluba. Toda trud ne bo zaman. Delo bo poplačano z zadovoljstvom na zeleni gladini Krke in ob igriščih pri čolnarju.

Toda to še ni vse. Na četrtercu bo prostor samo za 4 člane, zato bo klub začel graditi sandoline za ostalo članstvo.

Prve plodove dela bomo videli na veliki veslaški prireditvi Slovenije. To bo »Dolenjska regata«. V Novem mestu smo slišali samo za prireditve na Bledu, ki pa si jo bomo letos lahko ogledali na naši Krki.

Novomeški veslači sicer ne računamo na posebne uspehe na tej prireditvi, ki pa bo imela velik vpliv na nadaljnji razvoj športa in turizma v Novem mestu. Regata bo v izvedbi Veslaške zveze Slovenije 31. maja oziroma 7. junija.

Ker je program kluba velik in ima le-ta precej nalog in tudi težav, se je klub osamo- svojil ter sklicuje zato izredni občni zbor, ki bo 9. aprila t. l.

Vabljeni vsi člani kluba ter prijatelji veslanja!

T. M.

TVD Partizan Mirna je polagalo račune

Pretekli četrtek so se mirniški fizikulturniki polnoštevilno zbrali na redni letni občni zbor. Vabilu so se odzvali tudi zastopniki krajevskih množičnih organizacij. Okrožni telovadni odbor je zastopala tov. Milejeva. O delu društva je poročal predsednik tov. Franjo Bulc. Odravno je bilo društvo delavno na vseh področjih, se je precej obogatilo vrzel, da je nastala ob odhodu tajnika tov. Markota Bulca. Kakor v splošnem, tako tudi na Mirni primanjkuje vodniškega kadra. Kljub temu je društvo sodelovalo na okrožnem prvenstvu z dvema vrstama in priredilo samostojen nastop, za kar gre za- sluzna in pohvala tov. Bogotu Komini, slu- šatelj Fizikulturne šole v Ljubljani, ki mu ni bilo žal svojih počitnic žrtvovati za na- predek telovadnega društva. Gradbeni odbor je deloval neumorno. Popravljal je telovadni dom in ga s tem obvaroval večje škode. Poleg strokovnih del je bilo potrebno opravi- tvi tudi precej težakih dela, katerega so prostovoljno izvršili člani. Za uspešno iz- vedbo teh del sta doprinesla največji delež načelnik gradbenega oddelka tov. Čalar in

tov. Potrbinova. Dobrišen del gradnje pla- valnega bazena je že opravljen. Upati je, da bomo ob podpori oblastnih organov in Zveze že v letošnjem letu otvorili prvo ko- palnico v Mirniški dolini. Vsekakor premalo obiskana in zasledena je bila v pretekli- letu in zimi društvena koča na Debencu, ki nudi poleg drugega tudi večje število pre- nočišč. Potrebno bo to izletniško počko, znano tudi iz NOV, popularizirati, da bo služila svojemu namenu.

Novi odbor čakajo torej številne in težke naloge. Izvoljeni člani in članice so nam porok, da bodo vse postavljene in še druge naloge tudi v celoti uresničene. Upamo, da bomo o uspehih TVD Partizana na Mirni v našem listu še večkrat pisali.

K. J.

Železničarji-športniki pridejo v Novo mesto

Sportno društvo »Železničar« iz Ljubljane bo priredilo 11. in 12. aprila 1953 množičen izlet vseh svojih tekmovalcev v Novo mesto. V soboto in nedeljo bodo tekmovali v raznih športnih panogah s svojimi najboljšimi tekmovalci in se pomerili s športniki Novega mesta, Črnomlja in drugih dolenjskih krajev.

Kakor smo obveščali, pripravljajo večja tekmovalstva v odbojki, košarki, atletiki, nogometu, namiznem tenisu, balinanju, šahu, težki atletiki in motoristikah.

Za Novomeščane bodo posebno zanimive panoge, ki pri nas še niso razvite kot na primer dviganje uteži, rokoborba in boks. V košarki bodo pripeljali železničarjevi igralci s seboj močnega nasprotnika iz Ljubljane, tako da si bomo lahko ogledali to zanimivo igro.

V prihodnji številki bomo objavili tačen pregled vseh tekmovalcev in nastopov dragih gostov, katerih pobudo in obisk vnaprej toplo pozdravljamo!

J. G.

Atletom TVD Partizan Novo mesto!

Ker bo 12. t. m. v Novem mestu veliko tekmovalcev atletov Železničarja iz Ljubljane, Črnomljanov in Novomeščanov, pozivamo vse atlete, da se polnoštevilno udeležijo treningov na stadionu v Kandiji. Treninji so vsak ponedeljek in četrtek od 17. ure na- pred, zato odpadejo treningi v telovadnici. Vabljeni so tudi novinci.

J. G.

V začetku maja bo izšla enajsta izpopolnjena in pomnožena izdaja knjige:

Felicita Kalinšek, SLOVENSKA KUCHARICA

Dejstvo, da je bila 10. izdaja tega priljubljenega gospodinjanskega priročnika v glavnem razprodana že v dveh mesecih, je najboljša priporočila za to najboljšo in najboljše slovensko knjigo o kuhanju.

Nova izdaja bo ustrezala vsem dejanskim potrebam, pa naj gre za pripravo preprostih in okusnih jedi v družini ali za jedilnike v hotelih z mednarodnimi gosti. Vsaki že izurjeni kuharici in gospodinjki bo dragocena svetovalka, začenicam pa nepogrešljiv in zanesljiv učbenik za strokovno izobrazbo. KER JE PRIČAKOVATI, DA BO TUDI NOVA, 11. IZDAJA, KMALU RAZPRODANA, JE PRAV, DA SI JO ZAGOTOVITE Z NAROČILOM VNAPEJ.

Cena v platno vezani knjigi je 900 din. Zunanji naročniki doplačajo še 30 din za poštino. Prednaročnikom nudimo ugodnost plačila v dveh obrokih. Prvi obrok zapade v plačilo ob oddaji naročila, z nakazilom druge polovice kupnine z dodatkom za poštino jim je knjiga zagotovljena in jo prejmejo takoj po izidu. S plačilom vnaprej si prihranite višje stroške za pošiljatev s povzetjem. Denar nakažite na naš tekoči račun pri Narodni banki FLRJ - podružnici za Slovenijo - št. 604-T-68. Navedite na zadnji strani položnice, ki jo dobite pri vsakem poštnem uradu, da se nanašajo plačila na 11. izdajo »Slovenske kuharice«.

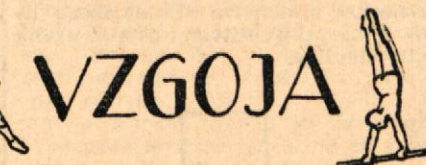
SLOVENSKI KNJIŽNI ZAVOD, LJUBLJANA
poštni predal 163

Dali sta jima življenje in ju takoj nato umorili

da je napravila storilka kaznivo dejanje pod grožnjami in pritiskom obeh soobtožnih.

Tudi Ana Škrbec, kmečka delavka iz Rateza 34 pri Novem mestu, je imela razmerje, ki ni ostalo brez posledic. Letos 24. januarja je za domačim skednjem v jutranjih urah na snegu rodila normalno razvitega otroka moškega spola v sedmem mesecu nosečnosti. Takoj, ko se ji je otrok rodil, ga je stisnila za vrat, da je samo malo zabrcal in je seveda takoj izdihnil. Nato je odšla po motiko v šupo in otroka zakopala v hlev pod jasio. Po dejanju je Škrbecova odšla v hišo in takoj začela pripravljati zajtrk, kakor da se z njo ni nič zgodilo. Ko so jo starši začeli spraševati, kako je z njo, ali je rodila ali splavila, se je vsakikrat obrnila vstran in začela jokati.

»Kar je ljudem očito, ne more ostati prikrito,« pravi ljudski pregovor. Tako so tudi za obe detektoriki zvedeli budni organi kriminalne službe pri notranji upravi OLO Novo mesto ter odkrili oba zločina. Storiteli in krivci se bodo zagovarjali pred ljudskim sodiščem.

Črnomalci in Novomeščani uspešni v krosu v Kamniku

Zadnje nedeljo so nastopili v Kamniku na krosu za prvenstvo LRS med drugimi tudi najboljši tekači iz Črnomlja in Novega mesta. Kljub močnim naspotom iz vse Slovenije so dosegli zastopniki našo Dolenjsko in Belo krajino. Najbolj uspešen je bil pri mladincih Črnomljanec Brinc, ki je z lahkoto zmagal v svoji skupini na 1500 m. Pri članicah je bila Filakova deseta, mladinka Grzinova pa enajsta, obe iz Črnomlja. Od Novomeščanov je bil v teku na 7 km Glonar enajsti, mladinka Mlakar in Blatnik pa sta v sredini svoje skupine dospela na cilj.

Slovensko prvenstvo v krosu je bilo uvod v letošnji atletski sezono. Že 12. t. m. se bodo v Novem mestu zbrali atleti Železničarja iz Ljubljane, Črnomljanji in domačini na prvem letošnjem tekmovalstvu na prostem, ki bo gotovo prav zanimivo.

NOGOMET

Partizan (N. m.) : Črnomelj 6:3

Preteklo nedeljo so imeli nogometaši novomeškega »Partizana« v gosteh moštvo iz Črnomlja. Novomeščani so nastopili v pomladni postavi, okrepjeni z zelo dobrim Pfaffom iz garnizona Brsljin. »Partizan« je nastopil v naslednji postavi: Kožuh, Mirti, Vindišer, Valič, Sitar, Vesel, Turk, Šaban, Majerle, Pfaff, Bergine. Tudi v moštvu Črnomlja so nastopili štirje vojniki. Tekma se je začela z nervozo na obeh straneh, nato pa sta se moštvi malo povezali. Zaradi ner- vore je padel tudi prvi gol v korist Črno- malčanov, ko je domači centerhalf Sitar zogo z glavo potisnil v lastni gol. Kmalu je nato Šaban izenačil, Bergine pa na lep tovor predložitve povedel svoje moštvo v vodstvo. Črnomelci je zopet izenačil, toda Bergine je malo pred koncem 1. polčasa po- stavil končni rezultat tega polčasa to je 3:2 za domače. Igra v tem delu je bila raz- trgana. V drugem polčasu so se domači po- vezali in z lepimi akcijami zabili tri gole (Pfaff, Šaban in Majerle), gostje pa še eno- ga, tako da je končni rezultat tekme 6:3 za domače moštvo.

Domače moštvo je v celoti zadovoljilo; posebno obramba je bila nezanjsljiva. Od- likovali so se posamezniki Pfaff, Turk, Ma- jerle in včasih tudi Valič in Vesel.

Sodila sta izmenoma dva vojaka. M.

Oglas v »Dolenjskem listu« — zanesljiv uspeh!

Mitja Sila - šahovski prvak Novega mesta

Šahovski turnir za prvenstvo Novega mesta se blizu h kraju. Do sedaj je bilo odigranih XV. kol in že lahko trdimo, da bo prvak Mitja Sila. Igra še s Sitarjem in bo tudi v primeru poraza osvojil prvo mesto, ker ima precejšnjo prednost v toč- kah.

Stanje na tabeli je naslednje: Sile Mitja 15 (16), Škerlj Anton 11,5 (15), Sitar 9 (11), Jože Primc 9 (12), prof. Eržen 8,5 (15), ing. Sodnik 8 (14), major Vuj- šević 7 (15), Kastelic 6,5 (11), Milan Maselj 6,5 (13), Samo Medić 6 (13), Škrabelj 5,5 (11), Kotnik 5 (13), Ivanetič 4,5 (10), Verbič 4 (15), Cvetojevič 4 (15), Škok 3, prof. Fink in Stefanovič za 2 točki.

OBVESTILA

Kino

KINO NOVO MESTO PREDVAJA:
Od 3. do 6. aprila: ameriški film »Te- rez«.
Od 7. do 9. aprila: jugoslovanski film »Dokument časa«.
Od 10. do 13. aprila: ameriški barvni film »Trije kavalirji«.

Oglasti

JAVNA DRAŽBA 6. aprila ob 9. uri v Zabajku pri Mirni peč, k. o. Daljni vrh. Cena ugodna. — Cesar Anton, Orkilevec 1. Mirna peč.
ZAMENJAV Dvosobno stanovanje na Reki z enakim ali enosobnim v Novem me- stu. Poizvedbe na upravi lista.

Kronika nesreč

PAVIČICI PRI ČRNOMLJU. Gospodinja Ana Cindrič je šla po vodo k studencu, na poti pa je padla in si zlomila levo nogo.
SOTESKA. Blizu doma je padla in si zlo- mala desno nogo žena upokojenka Marija Pavlin.
SMOLENJA VAS. Pri sekaniu drv se je uskal v levo roko kovinarski vajenec Jože Lenart.

Petelinje pero med Podgorci

Kljub temu, da so bili Slovenci do 15. stoletja razkosani na številne majhne oblasti, kneževine, marke in grofije, odvisni od nemške gospodke ter pod kulturnim pritiskom tujih naseljencev, se je med njimi morda bolj podzvestno le ohranil čut edinstva in skupnosti, to je zavest o narodni osebnosti.

Razen nekaterih mest, ki so se ohranila še iz rimske dobe, so bila tedaj po slovenski zemlji le kmečka naselja in vasi, nad katerimi so se na strmih gričih in pečinih ponosno dvigali gradovi. Grad je gospodoval nad vasjo in ljudmi, ki so tamkaj prebivali, bil je glavna opora in zavetišče v vojnem času, v njem so merili pravico in do ločali usodo podložnikom. Bil je vir

blagoslova in zla za srednjeveško družbo.

Prvotno razmerje med zemljiškim gospodom, graščakom in podložnimi kmeti je bilo kar znošno. Kmet je opravil predpisano mu tlako in odrajtal desetino, pa je bilo v mirnem času že vse opravljeno. V vojni je dal graščaku in tudi svojim še svoj krvni davek, užival pa je zato zaščito gradu in vse njegove sile.

Pa so nove potrebe rodile nove naselbine, nova mesta, razvijali sta se obrt in trgovina, nastajali so cehi in municipiji, nastopal je kapitalizem. Večje potrebe so zahtevale večje davke, rasli so davki, ki so obično zadelo tudi graščaka, po njem pa še občutnejše podložnega kmeta. Te nadloge so še povečali neprestani turški vpadi ter neznošno gospodovanje najemniških vojsk.

Najbolj je bil udarjen kmet. Njegovo razmerje do grajskega gospoda se je znatno izpremenilo.

In tako je za številnimi krajevnimi poskusi odpora prišlo v cvetočem maju 1515. leta do odkritega upora slovenskih tlačanov. Petelinje pero, znak upornikov, je zavihralo na vseh moških klobukih povsod, koder se je glasil naš jezik. Brez pravega orožja, le s svojim preprostim orodjem, so šli možje in mladeniči v boj »za staro pravdo«, so navalili na svoje tlačitelje.

Povezan s svojo zemljo, odvisno od letnih časov, je hotel tlačan z nastopom plodečega leta, spomladi, obračunati s svojim dotedanjim gospodarjem, mu izbiti iz rok oblast, da bi slednjič sam postal na svoji zemlji svoj gospod.

V tej borbi za svoje pravice in za svoj obstoj naš kmet ni poznal čustvenosti. Vrnil je graščaku milo za drago. Slovenska zemlja je bila tedaj prvič priča neuklonljive narodne sile, ki jo je stiska prignala do naravnega izbruha. Trepetala je grajska gospoda in tresli so se stanovi v Ljubljani in v Gradcu. Slovenska kmečka pest je utemeljevala to bojazen.

Najhuje menda je bilo na Dolenjskem pod Gorjanci. Ponosno se je dvigal na stožčastem griču močoini in slikoviti grad Mehovo, gospodujoč nad vso srednjo dolino Krke. Kruti Mindorf je bil tedaj njegov najemnik. Prav tiste dni je gostil pod svojo streho kopico tujih plemičev.

Pisalo se je 15. maja 1515. leta. Krasen sončen dan. Visoko je že stalo sonce, ko je zlezal iz mehkih pernec graščak Baltazar Mindorf in se jezil ob oknu, ker tlačanov še ni na delo. V tem jih zagleda. Cela procesija jih je, več kot bi jih tisti dan moralo pri na tlako.

»V zvoniku tam bifejo plat zvona, po cesti in hosti roj kmetov vihra, vihra proti gradu naravnost.

Orodja za tlako vsak nese s seboj: ta s cepcem, ta s kijem, tam oni s koso, ta z vilami je oborožen.« (A. Aškerc)

Boj je kratek pa hud. Grad pade. Tuji plemiči zlete skoz okna na nastavljenе tlačanske vile na grajskem dvorišču. Domačo gospodo pa čaka za tisti dan tlaka, da bo okusila, po čem je kruh. Tlaka pa je mogoča le v kmečki obleki.

»In Baltazar s sinom, s hčerami, z ženjo, obleči koj raševnat mora si kroj — — —

Za plugom gre Mindorf po brazdi molče. Sin goni mu volj: gospa in hčere z motikami tolčejo grude.« (A. Aškerc)

Slednjič plača svoj dolg z življenjem tudi graščak in njegova rodbina, grad pa zajamejo ognjeni zublji. Pijan zmage in grajskega vina se vrača kmet na svoj borni dom, kjer ga le prehitro doleti usoda. Mnogo je bilo krajevnih uspehov, a vsi niso dosti zalegli in trajno niso pomagali našemu človeku, ker je upornikom manjkalo enotno vodstvo. Brez organizacije in discipline so tudi

največji trenutni uspehi le neznatni drobci, ki se porazgube brez vsake veljave, brez slehernega haska.

Kmet se je boril le toliko časa, da je uklonil svojega graščaka in zadavil njegovega stokrat prekletega valpta, potem mu ni bilo nič več mar. Tudi neenak družbeni ustroj našega kmeta je mnogo pripomogel h končnemu neuspehu tako sijajno pričete in izpeljane osvobodilne akcije. Bili so tedaj po va-

Dva zadovoljna Podgorca

seh tlačani in poltlačani ter svobodniki. Ker niso občutili vsi enakih potreb, lahko bi rekli, enakega gneva do tlačiteljev, ni bilo vzajemnosti, ni bilo prave skupnosti, ne res izdatnega udarništva v pravem pomenu besede, pa so bili zato slednjič ogoljufani prav vsi za pričetne uspehe in določene ideale.

Kako bridko so se tu izkazale pre-roške Svetopolkovne besede:

»Vse orožje eno vam premaga —

bratovska je sloga to orožje.«

(A. Aškerc)

Prvi veliki socialni pokret slovenskega človeka je onemogel obstal. Obstal je, ni pa zamrl. Po štiri sto tridesetih letih je doživel svoj veliki dan in v seljudski revoluciji — narodnoosvobodilni vojni.

—nm—

V VSAKO HISO
DOLENJSKI LIST!

Te dni so bili na Vinici in v njeni okolici zaključeni kar štirje tečaji. V Hrastu so priredile tečajnice lep družabni večer, na Vinici pa so imele razstavo del prikojevalnega in vezilnega tečaja. Poslovilni oz. zaključni večer gospodinjstva tečaja so priredili tudi dekleta in žene na Vinici. Razgibano izvenšolsko izobraževalno delo je v tej zimi doseglo na Vinici lepe uspehe, za kar gre zasloga postrtovalnim tovariščam in prosvetnim delavcem, ki so tečaje pripravili in dobro vodili.

Ob odkritju spominske plošče na Plešivici nad Šmihelom pri Žužemberku

Morda vas Plešivica še nikoli ni videla petstoglavne množice kakor jo je v nedeljo ob odkritju spominske plošče Tomšičevi brigadi, ki je popolnoma uničila fašistični bataljon črnosrajčnikov, ki so se hoteli prikrasti partizanom za hrbet. Ne morem in ne smem zamolčati, borci in heroji Tomšičevi, da ste na nas popolnoma pozabili; od vas tokrat ni bilo nikogar. Mar ni bilo takrat lepo, ko ste sedeli v suhokranjskih vaseh na zapelkih ali pri mizah, ko ste natepali koruzne zgance in mleko? Suhokranjsko ljudstvo vas je v nedeljo pogrešalo. Vas Plešivica ni velika; nekaj s slamo kritih hišic, po pobočjih pa skromne njivice, s katerimi se preživlja reven kmet. Ljudje so srčno dobri. Sivolas stanka mi je pripovedovala: »Kako so naši fantje kosili fašiste, na kupe jih je bilo! Dvanajst avtomobilov so jih odpeljali, pokopali so jih v Stični in Višnji gori. Pa tudi zastavo so jim naši vzeli, le malo se jih je rešilo,« je dejala stara ženica.

Lepe svečanosti se je udeležil predsednik okrajnega odbora ZB Tone Pirc, španski borec Miha Fočervina, zastopniki občin in množičnih organizacij ter

mladina. Stari borec Jaka Golob se je v pozdravnem govoru spominjal težkih borb v Suhji krajini, Ivanka Hribar pa je deklamirala pesem »Zmagovalcem Tomšičeve brigade«, ki jo je zložila sama. Moški zbor poinirjev je zapel več borbenih pesmi, okoli spomenika pa so položili ljudje gore pomladnega cvetja.

Na čistini nad vasjo, na mestu, kjer je bila iztrgana iz rok soražna zastava, stoji iz sivga kamna izklesan spomenik, ki bo živ spomin slave Tomšičev. Tu je 19. marca 1943 Tomšičeva brigada ob ofenzivi slovenskih brigad v Suhji krajini obkolila fašistični bataljon in ga uničila.

Nekaj deset metrov stran sameva ob malem gozdiču pod okriljem vitkih smrek skrbno negovan grob. Skromni napis pove, da počiva tukaj neznan partizan. Odkrito povem, da mi še nikoli v življenju ni bilo tako težko pri srcu kakor v nedeljo ob tem grobu, kjer počiva v objemu temnih nizkih smrek kladivar naših dni. Nešto je še takih grobov po pobočjih in globačah skritih samot Suhe krajine. Na vaših pletih, junaki, počivajo temelji naše domovine in svobode.

Slavko Hotko

Koncert orkestra SKUD, Dušan Jereb

Glasbena umetnost se v dolenski metropoli nagle razvija in beleži iz leta v leto lepe uspehe. Na koncertih nastopata kar dva orkestra — godalni orkester SKUD »Dušan Jereb« in vojaški simfonični orkester, ki s svojimi nastopi medsebojno neopazno tekmuje in se vzpodbujata v doseganju čim lepšega in popolnejšega prednastajanja skladb. Res je sicer, da orkester SKUD nekoliko kvalitativno nekoliko zaostaja za vojaškim orkestrom, kar pa ni čudno, saj so godbeniki zadnjega poklonili igralci, pri SKUD-ovem orkestru pa ne.

Ce presojamo nastop orkestra SKUD s tega vidika, potem lahko z veseljem ugotovimo, da so bili doseženi tako na njegovih prejšnjih koncertih kot na zadnjem nastopu letos 14. marca zelo lepi uspehi. Pred koncertom je zbrani koncertni publiko tolmačil vsebino in pomen komorne glasbe, kakor tudi izvajana dela tov. Ondriška Vatroslav. Lepo in vsem razumljivo je povedal, tako da je treba tak način tolmačenja glasbene umetnosti samo pozdraviti, saj vzbujajo pri občinstvu smisel za glasbo, zlasti pa doseže razumevanje posameznih skladb. Na sporedu je bila komorna glasba: Bachov Preludij in fuga, Valentinijev Menuet, Gossecova Gavota, Giordanijeva Arija, Godardova Uspavanka — delo solo z orkestrom —, Schreinerjeva Slovenska fantazija, Lannerjev Dvorni ples in Kuhlaujeva overtura Jelšev grič. Zadnje tri skladbe je izvajal godalni orkester, pomnožen s pišali.

Orkester je pod vodstvom kapelnika Ive Mitaka izvajal vse navedene skladbe dobro in pravilno prednastajal komorno glasbo, ki je za uho sicer enostavna, a v svojih stavkih težka za igralce. Ker pa zahteva prav komorna glasba jasno in čisto intonacijo in še popolnejšo interpretacijo pri prednastajanju misli glasbenih umetnikov, zlasti Bacha, bi želeli v prihodnje, da bi bile zlasti violine

v tonu čiste in v prednastajanju enotne, kar pri nekaterih skladbah niso bile. S pišali, slarito, klarinetom, trompeto in pozavno so pomnožili godalni orkester mladinci-gojenci Glasbene šole. Dobro so se uveljavili in prav je, da jih vključujemo v orkester navzile njihove mladosti. Le tako bodo najhitreje napredovali, pa čeprav trenutno vsak še ne obvlada tehnično svojega instrumenta.

Skladbi Arijo in Uspavanko je igral solist tov. Ondriška Vatroslav na čelu ob spremljavi orkestra. Dasi ravno ga poznamo kot odličnega pedagoga in prav takega čelista, mu instrumentu pri izvajanju le ni zvenel tako kot sicer, zlasti pa ne tako kot pri izgraju Bacha, kjer je občutil vsak poslušalec, da je prav čelist duša celoga orkestra.

Na koncertu je zapel tudi moški zbor SKUD pesmi M. Tome — Mi smo Dolenjci, R. Gobec — Kaj bi te vprašal in Tam na vrtu. Pesmi so bile lepo prednastajane in je bilo v zboru čuti nekaj lepših in polnobarvnih glasov. Največja zasluga za tak uspeh zbora gre prav gotovo povedelj tov. Tonetu Marklju, ki je z odličnim dirigiranjem izvalil iz zbora čisto interpretacijo, kot jo te pesmi zahtevajo.

Nastopila je tudi znana sopranistka tov. Marjanca Kalan in odpele Schumannovo Če rožice male bi znale, Škerjančovo Večno impresijo in Lajovčičovo Bujni vetri v polju. Pri izbiri programa, ki ga je ob klavirju spremljal pianist tov. Stano Fink, pa je Marjanca Kalan imela tokrat precej nesrečno roko, kajti v teh pesnitvah njena glas ni prišel do tiste veljave in zvoka, pravtako pa tudi ne njeno pevsko znanje, kakor smo ga sicer navajeni z njenih koncertov.

Dvorana Doma ljudske prosvete je bila na koncertu polno zasedena; znamenje občinstva za glasbo je razveseljivo. Orkester, zbor, solist in solistka so bili naznanjeni z dolgim ploskanjem, s katerim jim je občinstvo dalo priznanje za njihov trud in dobro izvajanje. Želim, da bi bila zlasti takma SKUD-ovega orkestra še večja, kajti tako lahko pričakujemo tudi v bodoče še lepe glasbene večere v kulturno razgibanem Novem mestu.

Dr. S. D.

Nekaj starih okroglih

Mati: »Ali te ni sram, da s tako raztrganimi hlačami tekaš na okrog?«
Tonček: »Mati, saj hodim vendar čisto počasi!«

STROKOVNI LEKSIKON

Drovar: Naklestil te bom!
Urar: Ušesa ti bom navil!
Profesor: Ti bom že dal lekcijo!
Mesar: Po gobcu te bom usekal!
Natakar: Obrislal te bom!
Električar: Ti bom že posvetil!
Kuhar: Ali ti bom eno prisolil!
Čevljar: Eno ti bom prismodil, da...!
Pleskar: Tako ti bom primazal, da si boš zapomnil!
Najnovejša »sodobna« groznja: V cajenge te bom dal, da peš!

Bogo Komelj:

27. marec 1941 v Beogradu

(Nadaljevanje in konec)

Nastopil je večer 26. marca. V kasarni je bila stroga pripravljenost, ki pa ni veljala naši šoli. Večina dijakov je odšla spat, nekateri pa smo ostali v učilnici v družbi bataljonskih rezervnih oficirjev. Gledali smo proti Beogradu. Našo pozornost so vzbudile rakete v Beogradu. Kar nenadoma je stekel podporočnik P. na dvorišče in bila je uzbuna. Takoj smo spoznali, da so bili oficirji v naši družbi predvsem zato, ker je bil iz naše učilnice razgled proti Beogradu, medtem ko takega razgleda v prvem nadstropju ni bilo. V hipu je bil bataljon postrojen na dvorišču. Tudi nas je nekaj odhitelo na dvorišče in tedaj nas je komandant bataljona podpolkovnik Dinič pozval, da zvonimo uzbuno. Naša šola je imela namreč zvonec, da smo ločili naše znake od bataljonskih. Medtem so se začeli zbirati pred kasarno kamioni in avtobusi. Mitraljezka četa je odkorakala proti Beogradu. To je bilo okrog pol enajstih zvečer.

Ko smo bili zbrani na dvorišču, tudi godbe ni manjkalo, je podpolkovnik D. začel nagovor na vojake, v katerem je poudarjal predvsem junaštvo Sumadincev. Nato je prešel na pakt, ki je užalil nacionalno čast Jugoslovancev in je zlasti omenil stoletno borbo Slovencev proti Nemcem in Italijanom. Pojasnil je tudi, da bi se morali na pod-

lagi pakta boriti skupno z Nemci. Povedal je, da pakt zagotavlja krono knezu Pavlu in kako bi Pavle prišel do krone, kar je bilo višek in zaključek govora: »Junaci! Hudobni stric Pavle je hotel to noč uničiti kralja Petra, tega mladega orliča, sirota brez očeta in matere, slavnega potomca Črnega Jurja! Vsi ste bili priča veličastnim demonstracijam, s katerimi se je ves narod izrekel proti paktu. Naš mladi kralj je slonel ob oknu in slišal demonstracije. Vprašal je Pavla, kaj to pomeni, a Pavle je kralju odgovoril, da hoče narod Petra ubiti. Tedaj je Pavle predlagal Petru, naj gre iz države, dokler se ljudstvo ne umiri! Čez dve uri bi moral odpeljati vlak kralja Petra proti grški meji. Zgodila bi se nesreča, vlak bi iztiril in v splošni zmedbi bi bil kralj Peter ubit in že jutri bi se Pavle oklical za kralja. Za to nakano so zvedeli oficirji kraljeve garde in Petra zaščitili. Naša dolžnost pa je, da pomagamo!« Obrnjen proti nam pa je rekel, da smo lahko srečni, ker smo ravno mi izbrani, da bomo izvršili zgodovinsko dejanje in poteptali pakt ter vrnili Jugoslaviji čast. Svoj mojstrski in patetični govor je zaključil z vzklikom, če je kdo proti. Ne vem, čemu si je mislil zgodbo, ker bi lahko vojakom naravnost povedal, da gre za puč. Eden izmed naših se je oglasil, kako se bomo borili, ker imamo samo egzične naboje. D. je takoj zaklical: »Kaj če nam orožje, narod je z nami!«

Sele ta večer smo razumeli podpolkovnikov stalni pozdrav nam dijakom: »Daci, magazini plaču za vama!«

Razumeli smo, da sodelujemo v puču z nalogo vrčiti vlado in postaviti novo, ki bo vodila drugačno politiko.

Nato so vojaki zasedli kamione, mi z godbo pa avtobus. Nekako na tritret poti do Beograda smo srečali mitraljezce in kmalu smo se ustavili na beograjski strani zemunskega mosta. Tri čete bataljona so odšle v mesto in zasedle važne točke, ena četa pa je bila razdeljena na desetine, ki so odšle s kamioni aretirati ministre in nekatere generale. Beograd je bil kakor izumrt in je počival po trupadopolnih demonstracijah. Med spanjem Beogražanov pa se je razvijalo zadnje dejanje demonstracij, »Cvetkoviča so našli še bežečega in njegove besede so bile: »Gospodo, molim častu vodel!« Nekega hrvaškega ministra so izvlekli iz postelje in ves zaspan je protestiral, češ da je minister. Ena četa vojakov je odšla pred kasarno žandarjev, katerih je bilo baže več tisoč. Tu je bila ključna točka vsega puča. Podporočnik, ki je vodil četo, je dejal dežurnemu, da je Beograd obkoljen in da so vsa ministrstva že v rokah pučistov in da je celotna vojska izvršila puč ter žandarje pozval k predaji. Obljubil jim je, da jim bo pustil orožje, če se predajo, če se bodo pa upirali, bodo bombardirani in uničeni. Žandarji so se takoj priključili upornikom in ko so pozneje korakali po Beogradu, jim je Beograd prvič v zgodovini ploskal. Tako je bil stirt najtrši oreh. Zasedba ministrstev in ostalih važnih ustanov je bila brez težav izvršena. Vse to se je zgodilo v dobre pol ure in po pol enih zjutraj 27. marca 1941 je pod-

polkovnik D. naznanil nam dijakom, da je bila sestavljena nova vlada z generalom Nedičem na čelu, a da je moral Nedič takoj odstopiti, ker se je baš on najbolj potoval, da bi šli proti Grkom in dobili Solun. Nadaljeval je, da so poskusili z Živkovičem, a proti njemu so bili predstavniki strank zaradi januarskega režima. Končno je bila sestavljena vlada z generalom Simovičem na čelu. Prebral nam je seznam novih ministrov, a vsi smo bili pod takim vtisom dogodkov, da nismo niti poslušali posameznih imen. Podpolkovnik je ukazal godbi zaigrati v Beogražani so se prebudili v jutru, ki je pomenilo začetek prelomnice v zgodovini južnih Slovanov. Beograd je oživel in ulice so bile kmalu polne in začele so se veličastne manifestacije. Izšlo so že posebne izdaje časnikov in radio je začel z oddajanjem patriotičnih pesmi. Na Terazijah in v sosednji ulici sta zagorela ognja, kamor so Beogražani metali nemške in italijanske propagandne knjige, slike in zastave. Kot zaključek so zagorele še slike obeh firerjev. Okrog štirih zjutraj je prišel k nam podpolkovnik in ves vesel pripovedoval, da je vlada na prvi seji sklenila, da dobimo vsi dijaki čin podporočnika in odlikovanje, kakršnega ne prejme v normalnih razmerah nčie, če ni vsaj v činu majorja. Dejal nam je še, da smo imeli vsi glave v torbah in da bi nas vzeli s seboj z avioni, če bi puč propadel. Podporočnik P. je še dodal, da bi puč lahko propadel, ker je že šel z Banjice nek polk proti pučistom. Tedaj pa se je našel kapetan, ki je ustrelil polkovnika in polk se je pridružil pučistom. To je bila baže edina žrtev puča.

Tedaj nas je podpolkovnik odpeljal proti mestu. Pred nami je igrala letalska godba, za nami pa je korakal bataljon. Vsem na čelu je jahal podpolkovnik. Deležni smo bili nepopisnih ovacij. Kar trlo se je ljudi na ulicah. Videli si celo starčke v uniformah iz balkanske vojne in opazili si vsa mogoča odlikovanja. Kaj takega Beograd še ni videl. Na Slaviji pa so dobile manifestacije bolj socialni značaj. Korakali smo mimo zavezniških poslanstev in kar težko nam je bilo, ko smo videli, da je sovjetsko poslanstvo zaprto in da so okna zastirala. Tako smo korakali po Beogradu sem in tja od šestih zjutraj do štirih popoldne. Obsuti s cvetjem smo se vsak po svoje vrnili v Zemun. V Zemunu pa se je izvršil epilog tega dne. Okrog šestih zvečer je pripeljal na zemunski kolodvor dvorni vlak. Počakala ga je godba in generali. Ko se je Pavle ves blede pokazal pri vratih, je neki general ukazal godbi zaigrati himno, drugi pa je to preprečil in dejal, da bi lahko zaigrali zanj le žalostinko. Pavla so odpeljali v Beograd, po nekaj dneh pa je šel po poti izgnanca.

Navdušeni veličastnega dne nismo mogli zaspati. Nekateri smo pisali in sporočili svojim domačim dogodke tega dneva. Mnogi tovariši so tolmčili te dogodke kot uvod v vojno, zlasti še, ker so naslednje dni kar drli ljudje iz Beograda na vse strani. Ostali so v njem predvsem uradniki in ljudje brez sredstev; prvi pa so zbežali bogatniki, ki so imeli od Jugoslavije največ koristi. Nam so potekali dnevi v brezdelju in čakali smo na vojni razpored. Tako smo pričakali 6. april in bombardiranje Beograda. O tem morda drugič.